

HÚS ZOLTÁN: Mézes csendelet

HÚS ZOLTÁN: Öregasszony

VÁR UCCA MŰHELY

irodalmi és művészeti lap

XXIII. évfolyam, 77. szám

2022/3

Főszerkesztő:

Fenyvesi Ottó

Szerkesztő:

Kilián László

Kiadja a Művészetek Háza,
Veszprém, Vár utca 17.

Telefon:

+36-88-425-204

Drótposta:

varuccamuhely@gmail.com

Borítóterv:

Áfrány Gábor

Kéziratokat nem őrzünk meg
és nem küldünk vissza!

A kiadásáért felel:

Grászli Bernadett,

a Művészetek Háza Veszprém
igazgatója

Nyomdai munkálatok:

OOK-Press Kft., Veszprém

Tördelés:

Dénes Tamás

ISSN 1586-7838

Támogatók:

Nemzeti Kulturális Alap

Nemzeti Kulturális Alap

Veszprém Megyei Jogú Város
Önkormányzata

Művészetek Háza, Veszprém

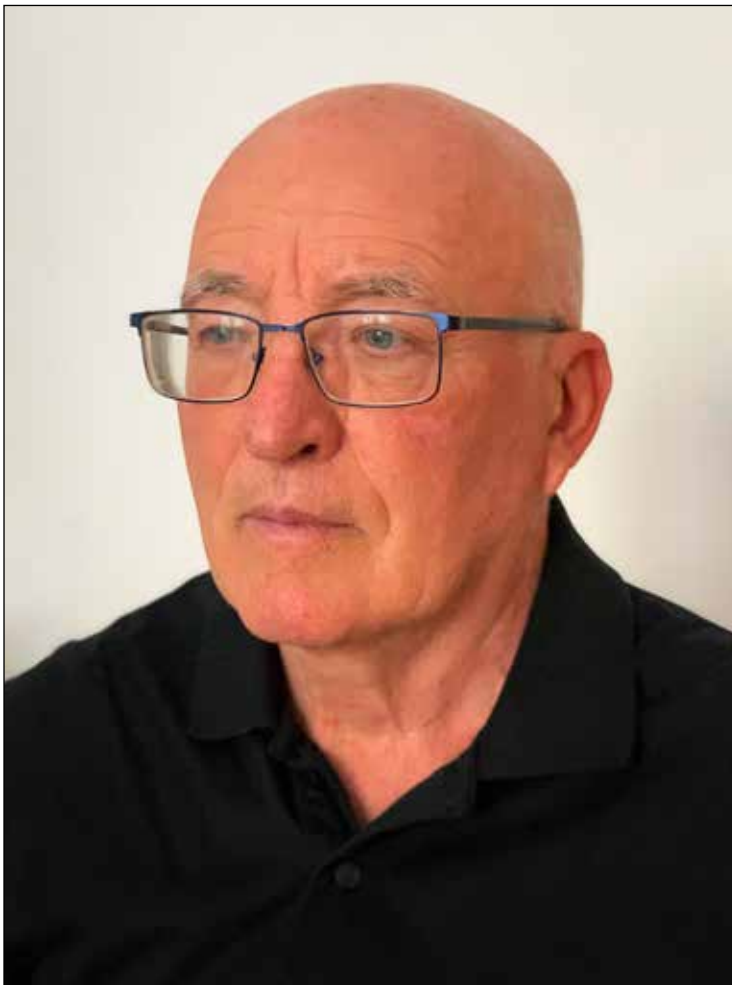
Tartalom

Hegyi Zoltán: Jelenetek egy buszvezető életéből	3
Kollár Dávid versei	10
Bojtor Iván: Az utolsó vonat	13
Rév Tamás prózái	16
Bartha György: dékárt	19
László Zsolt prózái	24
Marton László Távolodó: Hallgatás és rabének	31
Jóna Dávid versei	35
Sebő József: A Trianon-metafora színváltozásai – A gyászbogótól a nemzeti összetartozásig	38
Sztancsics Erzsébet: Illyés Gyula három levele	43
Bence Erika: Kánoni, apokrif és profán (Milbacher Róbert)	47
Péntek Imre: A tanítás elkötelezettje	54
Fellinger Károly verse	56
Balajthy Ferenc versei	61
Szente B. Levente versei	63
Lencsés Károly versei	65
Juhász Zsuzsanna: A felesleges Rómeó	67
Télffy Ármin versei	72
Kozma Vince: A pince	74
Csorba Béla: Dilettánsok	80
Horváth Florencia verse	82

Számunkban Hús Zoltán alkotásai láthatók

Hús Zoltán festőművész 1949-ben született Budapesten. 1968-ban befejezte a Képző- és Iparművészeti Gimnázium festészeti szakát, majd négyéves teológiai tanulmány után az Egyesült Államokban telepedett le. 1994-ben tért vissza Magyarországra. 1995-ben tagja lett a Magyar Köztársaság Művészeti Alapjának.

„A modernizmustól indultam, folyamatosan fedeztem fel egy új nyelvet, amely a régi mesterekhez hasonlóan, a mesterségbeli igényességre és a jelen inspirációira épül. Csendéleteim, arcképeim és tájképeim az elmúlás himnuszai.”

(Hús Zoltán)

HEGYI ZOLTÁN

Jelenetek egy buszvezető életéből

Az időcsapda

Időcsapdába kerültünk Ilonka néni! – mondta Géza Ilonka néninek teljesen feleslegesen, mert Ilonka néni süket volt mint az ágyú, ráadásul nyáron is vastag posztó kendőt viselt a fején, mert állandóan fáj a füle. Nem a süketségéből adódóan természetesen, hanem halmazati büntetésként mintegy, egy krónikus középfülgyulladás következményeként és még egy kicsit dilinyós is volt a tetejébe, legalábbis a falubeliek annak tartották, és fogalmuk sem volt arról, hogy a meghatározhatatlan korú asszony mindeközben intenzív belső életet élt, ráadásul természetfeletti képességekkel is rendelkezett, de ezeket gondosan titkolta, mert élénken emlékezett rá, hogy valamikor réges-régen, még a bibliai időkben ezért egyszer már megkövezték. Lehet, hogy a későbbiekben is, de Ilonka néninek nem ugrott be az összes előző élete és talán jobb is így, mert volt baja amúgy is elég. Azt viszont előre látta, hogy készül valami, és érdeklődve nézte, amint az égbolton megjelent egy tuba. A Géza is észrevette a tubát, ami vészesen közeledett a föld felé, de nem törődött vele különösebben, mivel a tubáról annyit tudott, hogy egy baromi nagy fúvós hangszer, egyszer amikor turnébuszt vezetett a Vajdaságban, még a jugó időkben, segített cipelni az instrumentumot egy szerb cigánynak, és akkor szent esküvéssel megfogadta, hogy legközelebb a trombitással haverkodik inkább, de azt nem tudta, hogy ez a tuba ha leér a földre, akkor már tornádónak hívják, és az mindent visz, mint a piros ás. Időcsapdába viszont többször került már, legalábbis álmában, a legutóbbiban például Monica Belluccival, akinek most is jobban örült volna, mint Ilonka néninek, de az élet nem kívánságműsor, és a Géza tudta ezt. Így aztán, amikor a tuba közepén megjelent egy lyuk, és beszippantotta őket buszostul, Ilonka nénistül, mindenestül, egyikük sem lepődött meg igazán. A lyuk belsejében nyoma sem volt a viharoknak, inkább állott volt a levegő, párás és meleg, és az egész egy hatalmas buszgarázsra emlékeztetett, aminek nem volt kijárata, csak fent, elérhetetlen magasságban néhány ablaka, azokon keresztül szűrődött be némi fény. Géza elővette a telefonját. Megállapította, hogy nincs térerő. Ettől még K. határában is lehetett volna, ott is elment mindig, ahogy beért az erdősávba, de most nem ott volt, ez kétségtelen. A kijelző hat óra hat percet mutatott, ami viszont lehetetlen, gondolta Géza, hiszen késő délután van, legfeljebb tizennyolc óra tizennyolc perc

lehet, Ilonka néni viszont nagyon is valóságosnak tűnt. Géza kinyitotta a busz ajtaját, lement a lépcsőn, és a szobájában találta magát. Az ágyában feküdt, amikor megszólalt az ébresztő. 6.06-kor, mint mindig. Ilonka néni viszont sehol.

Géza az erdőben

Géza nagyjából olyan arcot vágott amikor hazaért aznapi erdőterápiájáról, és visszatérve a digitális erőterbe megtudta, hogy Kolumbiában a kokainnak köszönhetően elszaporodtak a vízilovak, mintha az ő nappalijában robbant volna föl Gwyneth Paltrow vagina illatú gyertyája és nem egy angol nőében, aki állítólag egy kvízzjátékon nyerte a különleges fényforrást. Legalábbis így mesélte el mindezt Lajos bácsinak és Laci bácsinak, miután a hirtelen jött téli tavaszban lehuppant melléjük a kisbolt előtti padra, hogy félig-meddig illegálisan, ám jóízűen elfogyasszanak együtt néhány sört. A világ megérett a pusztulásra – kommentálta az erőre sikerült belépőt Laci bácsi –, de nem lehetne egy kicsit lassabban? Mármint mondanod mindezt – fűzte hozzá Lajos bácsi –, ugyanis konkrétan nem értjük, ugye Lacikám. Na az van – gyürkőzött neki Géza az észosztásnak –, hogy a művésznő állítása szerint a saját ivarszervével hozta kapcsolatba a nevével népszerűsített terméket, amit aztán tovább is fejlesztett, de a ketyere berobbant az egyik kedves vevőnél, ami nem biztos, hogy jót tesz majd az eladási mutatóknak, de mindegy is, a lényeg az, hogy a helyszínre érkező tűzoltók nem hittek a szemüknek és az orruknak, a gyártók viszont azzal védekeztek, hogy benne van a használati utasításban, hogy ne tartsák gyúlékony anyagok mellett. Meg nyilván az is, hogy nem ehető – világosodott meg kissé Laci bácsi –, de így sem értem. Mit tartottak ezek a kanapé alatt, kerozint? És mi köze ennek az erdőhöz? Milyen terápiára járkálsz te suttyomban? Erdő – válaszolta Géza, és húzott egyet a söréből –, nagyon egészséges. Egy japán ember találta ki és az a lényeg, hogy mászkálsz az erdőben, nincs nálad telefon és ettől csökken a stressz, erősödik az immunrendszer, jobban alszol, meg ilyenek. Aha – mélázott el Lajos bácsi –, tisztára, mint nagyapám. Csak az öreg általában egy őzet is hozott a terápiából, mert messze földön híres rabsic volt, ráadásul olyannyira egészségesen élt, hogy orvhalásként is sikeres karriert futott be, míg végül el nem kapták negyven kiló kecsegével a kollektív halastavánál. A szamosújvári börtönben halt meg végül, ott, ahol Rózsa Sándor. De mi van a vízilovakkal? Azokkal meg az van, hogy Pablo Escobar, a kokainbáró többek között vízilovakat is gyűjtött, volt neki három tehene, meg egy bikája is vízilóból. Na most mára ezek a vízilovak annyira elszaporodtak, hogy ki kell őket lődözni, mert felzabálnak mindent. Most már mindent értek, mondta Lajos bácsi. Még egy kör?

Háp Papa

Mi a bánat ez már megint? – tette fel a kérdést magában Géza, amikor meghallotta az utastérből a hápogást. Hányatott élete során számos országban utazott már együtt állatokkal a tyúktól a kecskéig, buszon, vonaton, sőt egyszer még repülőgépen is, de itthon a jószágok szállításának ez a módja úgy nagyjából a múlt század hetvenes éveiben már kiment a divatból. Pedig ez itt most kétségtelenül egy kacsa, legalábbis a hangjából ítélve. A tükörből viszont nem látott semmi gyanúsat, a buszon pedig csupán egyetlen ember tartózkodott rajta kívül. A férfi átszellemülten gyönyörködött a tájban, és néha megigazította a maszkját, amit egy kacsáról készített egész alakos festmény reprodukciója díszített. Ez lehetetlen – gondolta Géza –, már megint hülyeségeket álmodom. Ekkor újra felhangzott a hápogás, ezúttal hosszabban és erőteljesebben, mint az imént. Géza bekormányozta a járművet a megállóba, és hátrament. Elnézést uram, önnél kacsa van? – tette fel a tisztázónak szánt kérdést. Nem, kérem – hangzott a felelet. – Nem hordok magammal kacsát, bár szeretnék. A helyzet az, hogy én hápogtam. Néha rám tör, és akkor hápogok. Önkéntelenül. Engedje meg, hogy bemutatkozzam. Háp Papa vagyok. Tudja, mint Hemingway. Csak éppen Háp. Géza megtörölte gyöngyöző homlokát, és lerogyott a szemközti ülésre. A férfi nem látszott örültnek, de a mai világban sosem tudhatja az ember és Géza már azon sem csodálkozott volna, ha az utas felröppen egy kicsit a levegőbe, vagy előkap a táskájából egy lavort és fürödni kezd. És mondja – érdeklődött tovább –, mikor kezdődött ez a dolog a hápogással? Tudja, gyerekkorom óta rajongok a kacsákért – mondta Háp Papa, és kissé kinyújtóztatta a lábait –, de igazából akkor gyorsultak fel az események, amikor elvesztettem a faragott vadkacsa hívmat. Azt rendszeresen használtam, de amikor szőrén-szálán eltűnt, magamra maradtam. Meg kellett tanulnom hápogni nélküle is. Elég jól ment, mert viszonylag jól utánozom Kádár Jánost, Latinovits Zoltánt, valamint Csubakkát a Csillagok háborújából. De ha nagyon rákényszerülök, megy az aranysakál is. Ám a legjobban hápogni szeretek. A végső lökést az unokám adta, ő nagyon örül, ha váratlanul hápogok egyet. Ő nevezett el Háp Papának. Az első szava a lámpa volt, a második meg ez. Különös család a miénk. A legenda szerint apai dédapám egyszer nyúlnak öltözve ment el a búcsúi bálba, és amikor kinevették, tizenkét részes és egyben részeg aratót hajított ki a kocsmá ablakán. És mondja – kérdezte még Géza – mit érez hápogás közben? Boldogságot uram, boldogságot – válaszolta a férfi, és kissé bepárasodott a tekintete.

Mariska néni

Hogy azt a szomorú szemű, búbanatos, aranyat érő májusi édesanyádat. Géza már vagy tíz perce cifrázta magában a káromkodásokat. Aztán abbahagyta. Nem úgy, mint az eső, az már második napja esett megint egyfolytában, és láthatóan nem is állt szándékában abbahagyni. A már szintén szokásosnak mondható szélvihar járult hozzá, sötét volt délben is, és hideg. Géza a maximum fokozatra állította a busz ablaktörlő lapátját, de így is alig látott valamit. Laci bácsi viszont előző nap jelenést látott, és ettől apokaliptikus víziói támadtak. Mondta is a Gézának, valamint Lajos bácsinak. Srácok (ezt a megszólítást még mindig helyénvalónak találta, pedig hatvan körül jártak már mind a hárman), alighanem itt a világvége. Vagy megint kitört valahol valami vulkán – válaszolta Lajos bácsi, aki általában a realitást képviselte a társaságban –, és attól nincs már megint tavasz. De Laci bácsi folytatta. Az éjjel megjelent a szobámban a Mariska néni, meghozza az ágyam végénél, és megfogta a lábamat. És az ilyesmi kizárólag nagyobb kataklizmák alkalmával szokott előfordulni. A többiek ismerték már Laci bácsinak ezt a mániáját, tudták, hogy Mariska néni már régen meghalt, de szerinte néha visszajár, rendezkedik egy kicsit a spájzban, majd felszívódik, ezért ráhagyták, csak Lajos bácsi jegyezte még meg, hogy legközelebb feltétlenül kérdezzen rá a soron következő meccsek eredményeire, mert az öregasszony bőszen totózott, és egyszer telibe is trafálta a tizenhárom plusz egyest, és a nyereményből vett egy ringlispílt, miszerint körhintát, felállította a kert végébe és néha beindította a szerkezetet és ilyenkor édes-bús keringők hangjai szálltak a falu felett, el egészen a környező dombokig, vagy még azokon is túlra, és a Mariska néni is magasan szállt körbe-körbe, míg bele nem szédült. Egy alkalommal aztán annyira megsédült, hogy kiesett abból a körhintából, bele egyenesen a kútba és meg is halt menten. Géza csendben hallgatta a beszélgetést, a fejében képzettársítások és növénytársulások keringtek, mint Mariska néni a levegőben, főleg az utóbbiak, amiket már át kellett volna helyeznie a gyakorlatba, de a borzalmas időjárás miatt alig jutott el a veteményesig, ahol akkora volt a sár, hogy Géza kilépett a gumicsizmájából és ezen annyira felhúzta magát, hogy otthagya azt a fél pár csizmát, elszökdécselt a házig, és éjjelig zen buddhista történeteket olvasgatott, hogy valahogy lenyugodjon. Egyébként minden rendben lenne – gondolta még elalvás előtt –, csak ez a szél ne volna.

Doktor Tigris színre lép

Na, ezzel meg mit csináljunk? – kérdezte Lajos bácsi Gézától és a kertben heverő kiérdemesült fürdőkádra mutatott. Elássuk – válaszolta Géza. Már napok óta takarították esténként az udvart és a kertet, de Géza szerint a költözködés miatt még egy év múlva is ezzel fognak szórakozni. Akkor lássuk – mondta Laci bácsi és a mutatóujjával feljebb tolt a vénséges vén szalmakalapját, mielőtt a lapát után nyúlt volna. Ne kínozz már Laci – akinek persze leesett, hogy az öreg gazfickó már megint a betűkkel szórakozik, illetve hát a hangokkal is –, elég meleg van amúgy is. És tényleg, már napok óta igen meleg volt, de végül is ezt várták, a nyarat, a határban aranyló szénabálákkal, a kert végében bóklászó gólyákkal, madárdallal és magukból kivetkőzve ordító kabócákkal. A hőség ellenére gyorsan haladtak a munkával, annak ellenére, hogy egy időre leálltak, mert Géza macskáinak egyike megjelent közöttük egy gyíkkal a szájában. Pompás állat volt, gyönyörű színekkel, kékekkel és zöldekkel, de már nem lehetett segíteni rajta. A kádnyi gödör hamarosan elkészült. Nem kis erőfeszítések árán, de belepaszírozták a fürdőkádat, körberakták kövekkel és teleeresztették vízzel. Géza elhelyezett benne egy kis sást, két szál nádat, egy tavirózsát és egy aprócska napelemes szökőkutat, amit az interneten vásárolt. Mellé ültettek egy cseresznyefa csemetét, mert Lajos bácsi szerint egy kertben legyen legalább egy cseresznyefa, sőt, ha a szomszédban nincsen, akkor mindjárt kettő, hogy legyen termés is. Odavittek egy padot, leültek rá és elégedetten szemlélték a művüket. Ekkor csengettek. Az árnyékból előrontott két törpetacskó és mint mindig, amikor csengőszót hallottak, éktelen ugatásba kezdtek. Sátán, Démon vissza, kiáltott rájuk Géza miközben a kapu felé tartott, hogy megnézzé, ki lehet az ilyenkor. Egy férfi volt, egyik kezében vödörrel, a másikban hangszertokkal. Elnézést a zavarásért, engedje meg, hogy bemutatkozzam – mondta –, Doktor Tigris vagyok. Tigris Ferenc – fűzte még hozzá, és sárga szemével vidáman nézett Gézára. Maga az állatorvos? – kérdezte Géza kissé bizonytalanul. Sajnos nem – válaszolta Tigris Ferenc –, filozófus vagyok és hegedűtanár. És azért jöttem, hogy megkérdezzem, véletlenül nincs-e szüksége egy keszegre. Hát éppen lenne – felelte Géza, és megbabonázva bámulta a vödröt –, kerüljön beljebb. Ááá, toavatás, rikkantotta a Tigris, amint megpillantotta a többieket, és gyengéden beleeresztette a keszeget a kádba. Majd így szólt: akkor most eljátszanék egy szonátát a jeles alkalmából. És hegedülni kezdett.

Hegy(i)menet – Olaszok (3.rész)

Na és akkor ezentúl hol parkolok, Sanyikám? - buggyant fel a kérdés Gézából, olyan félhangosan (illetve pontosabban az hangzott el, hogy ez-tán), ahogy ott állt azon a szomorú, de legalább enyhe estén a vénasszonyok indián nyarába burkolózva a veszprémi Utas és holdvilág elnevezésű antikvárium előtt. Ott voltak mindannyian, Géza, Lajos bácsi, Laci bácsi, Mariska néni, Tigristigris, Joe (Jesus), Aya és Brigitta és Ottó, a nagyszerű költő, a Laci és a Kálmán és még sokan mások, nagyon sokan a mások, barátok és tisztelők, mesterek és tanítványok és nézték, ahogy lengedeznek a mécsesek és a gyertyák lángjai a BOLT nyitott ajtaja mellett. Mert meghalt a Sándor, a legendás és egyben ikonikus antikvárius, az utolsó pacsirták egyike elrepült a cérnaszárlól (és itt Géza magára, erre a vékonyka kis életre gondolt, a mindannyiunkéra), huss, szevasztok haverok, látjátok testvérek, ennyi az élet, meg ilyenek. A kérdés, amelyet Géza belemondott az októberbe, felettébb indokolt volt. Egyrészt azért, mert akárhányszor a városba ment, odaállt az autójával a Sándoré mögé, arra a helyre, ahol többnyire nem zaklatták a parkolóőrök és akadt egy kis szabad flaszter. Másrészt (Géza néha feljogosítva érezte magát némi egyrészt-másrésztözásra és ez egy ilyen pillanat volt) az ember az Utasban tényleg leparkolt, mielőtt belefogott volna bármi másba. Belépett, csak úgy. Beszélgetni, sakkozni, bakeliteket (vynileket) nézegetni, könyvezni és hát igen, élni. Kávé és cigaretta. Nehezebb időkben bor. Cirkalmas múlt és bizonytalan jövő, de leginkább az áldott, kegyelmes jelen, ezek lettek meg-és kibeszélve. Na, ennek most már egyszer s mindenkorra meszeltek, punktum, kész vége, ende, konec, kilőttük a tárat. Aztán egy ponton, mikor már kevesen maradtak, Gézáék bementek az antikvárium-ba, hogy megnézzék, mi forgott utoljára a lemezjátszón. Nem volt abban semmi meglepő. Egy Rolling Stones válogatás. Sándor rajongott a Stones-ért. Tigristigris elindította a gépezetet. Satisfaction. I Can Get No. And I Try. Hazafelé Géza, aki nemrég érkezett vissza Olaszországból, Gubbióra gondolt, a városra a hegyen, ahol Szent Ferenc, Szerb Antal, valamint Don Matteo és Cecchini főtörzs nyomában koptatta tovább a középkori köveket és a mesebeli házacsákakon a különös ajtókra. A porta dei morti, a holtak kapuja a főbejárat mellett helyezkedett el és kizárólag az elhunytak koporsójának kiadására használták. És Gubbio fontos állomása az *Utas és holdvilág* című regénynek. Na, ez van.

Molnár Sándor (1953–2022)
(Fotó: Gáspár Gábor)

KOLLÁR DÁVID

Pop-dal

Miközben bizonytalanul lebeg a horizont
a neonfényekkel átszőtt hóviharban,
éjfélkék ruhában siklik keresztül a
jégvirágokkal behintett utakon.
S ahogy a csituló vihar csendjét bevárva
ellágyulnak az éjszakai arcvonásai,
a kontyonként kibomló holdvilágban
ajkadra horzsolja a régmúlt-jövőket.

Húsvét éjszaka

Ott bolyong ma is azokban a rejtelmes
csendekkel átszőtt régi utcákban, ahol
minden éjszaka egymásnak simultak
a szerelmesek arcvonásai.

Azt beszélük, hogy Ő az, aki
az idő betört ablakán
keresztül jön és megy.

De ha éppen arra tévedsz
Biztos lehetsz benne, hogy
elkísér majd téged egy darabon.

Aztán ha az út végére értek
Feléd biccent mint egy a régi ismerős
Aki egyszer majd újra visszatér
Még egyszer, utoljára.

Hagyomány

A legtöbb, amit tehetsz,
hogy rápróbálsz a szavakat
mint cipellőt a tisztes úrilányra.

Ha jól csinálod
egyszer talán megtöröd
a finomkodó hagyományt.

Ez persze nem sok.
De nem is kevés.

Nagyvárosi éjszaka

Miközben tüzet vet
az éjszaka és a szerelmesek
betakarítják fényeiket,
a hold ezüstös rúzsával
hatalmas száját fest magának,
hogy fogadja Őt.

Így kezdődnek
a nagy történetek
a városban, ahol élünk.

Töredék

Nagyjából ennyi.
Így is lehet.
Máshogy nem érdemes.
Tovább!

Parafrázis

Vagy Te és van az összes többi.
Petri koppintás, de remélem nem bánod.
Ő téged, én őt Harmincvalahány év
két pont közt legrövidebb út stb....

Persze nem ez a lényeg,
eltértem a tárgytól vagyis, hogy vagy Te
és ez a legtöbb amit elmondhatok
rólad.

Ja, meg hogyha szusit
eszel, és egy falat a ruhád ujjára
pötytyen... de ezt már tudjuk

és én arra gondolok, hogy
ugyanez gyozaval
vagy éppen a kanapén ülve.

BOJTOR IVÁN

AZ UTOLSÓ VONAT

Mondják – már vagy ezerszer hallottam –, hogy az utolsó vonat, amelyik még kijuthatott volna ebből a világból, el sem indult. Ez persze csak egy aljas hazugság. Nem tudom ki terjesztette el. De talán jobb is így. Nem kell mindent nagydobra verni.

Még időben kiértem a pályaudvarra. A szerelvény még benn állt, az egyik középső kocsiba szálltam fel, mert tudtam (tudtam? azt beszéltek), hogy az elején és a végén lévők a legveszélyesebbek.

Mind többen és többen érkeztek, zsúfolásig megteltek a fülkék. A kisebb gyerekek a szülők ölében, a nagyobbak a padlón, néhány bátrabb a csomagtartón. Még mindig jöttek... A vonat teteje üres volt, azok után már, amik addig történtek, senki sem merte megkockáztatni, hogy felkapaszkodjon.

Pontosan indultunk. (Tudom, mert megnéztem az órát.) A gőzmozdony hosszan füttyentett, és a szerelvény végre megmoccan. Igen! Gőzmozdony volt. A híresztelések villanymozdonyról, meg dízelről szólnak, de... áram akkor már rég nem volt. Gázolaj meg honnan lett volna?

A nyitott ajtók lépcsőin még kapaszkodtak néhányan, kétségbeesve igyekeztek feljebb tolakodni. Őket az első kanyarnál mind lerugdosták. Hatan-heten még futottak a döcögő szerelvény mellett és ordítottak, rimáinkodtak, hogy engedjék fel őket, de idővel sorra lemaradtak. Be kellett zárni az ajtókat, mert egyébként esélyünk sem lett volna.

Lassan araszolgattunk felfelé a hegyre. Olyan csend volt, mint egy kriptában. Később néhányan mormogni kezdtek az orruk alatt: imádkoztak. Az összepréselődött hústömeg minden zökkenőknél lendült előre, hátra, előre, hátra, előre, hátra...

A folyosón mocorgás támadt, majd a фуlke ajtajában megjelent egy egyenruhás férfi, egy kalauz. Nagy nehezen kirángatta az ajtót, és beivöltött: „Kérem a jegyeket!”

Először mindenki megdöbbenve nézett rá, de egy kis idő múlva többen is kotorászni kezdtek a zsebükben, táskájukban. Sorra kerültek elő a jegyek. Megmondom őszintén: bennem fel sem merült, hogy jegyet váltsak. Az rendben, hogy honnan indultunk, de hát mi a célállomás. Mit mondtam volna, hova kérem a jegyet? Egy másik világba?! És egyáltalán, hogy határozták meg a távolságot, a kilométert, meg, hogy mennyit kell érte fizetni? Amikor a mellettem álló nő jegyén megláttam mennyibe került...

A kalauz miközben szép sorban leellenőrizte mindet, időnként sandán felém pillantott. Amikor már mindenkivel végzett, egy darabig várakozó-

an nézett rám, majd határozott hangon így szólt: „Jöjjön velem!” Mindenki úgy bámult rám, mint egy rablógyilkosra.

Mit tehettem volna? Követtem. Először arra gondoltam, hogy le akar szállítani, de tudtam, hogy nincs megálló, a szerelvényt meg nem állíthatja meg, mert akkor kifutunk az időből, és... legfeljebb kidobhat a mozgó vonatból, mert magamtól ki nem ugrok, az biztos (bár amilyen lassan haladtunk szerintem semmi bajom nem lett volna).

Hátrafelé indultunk. Vagy félórába telhetett, mire átvágtuk magunkat az utolsó kocsig. Az nem fülkés volt, átláttam az egészet. Csak néhányan ültek benne, két nő és öt férfi. Talán máshol nem találtak helyet, most meg itt rettegnek, hogy mi vár rájuk – gondoltam. De nem látszott rajtuk semmi félelem. Inkább azt mondanám, hogy gyanakodva méregettek.

A kalauz levágta magát az egyik kettős ülésre, és elvigyorodott: – Itt legalább kinyújtózhatunk.

Leültem vele szemben. Hallgattunk. Hallgattunk.

Egy idő után megszólalt: – Szóval maga is rájött?

Ráhagytam, bólintottam.

Az állandó sustorgásból kiderült, hogy a többiek mind ismerik egymást. Nem nagyon értettem miről beszélnek, csak néhány hangosabb fél mondatot csíptem el: „Jut is, marad is!” „Már megint azt a mocskos zsákot...” „Aztán gyorsak legyetek!”

Felértünk a hegy tetejére, a szintjelzésig. Az órára néztem, pontosan érkezünk oda, másodpercre pontosan. A szerelvény meglódult, elindultunk lefelé. A kalauz egykedvűen feltápáskodott, és kiment az előtérbe. Nem láttam mit csinált, háttal ültem neki. A vonat már annyira gyorsan száguldott, nem is értettem, hogy maradhatott a sínen. De hát pontosan ez volt a lényeg az egészben: a sebesség! Tudtam jól, de azért összeszorult a gyomrom. El is fordítottam a fejem az ablaktól, hogy ne lássam az elrohanó tájat. Emlékszem, az járt a fejemben, hogy jobb lett volna sötétedés után indulni, mert akkor abból az eszelős száguldásból nem láttam volna semmit. Csakhogy akkor meg már késő lett volna elindulni.

Egyszer csak egy férfi lépett be. Egy pillanatig nem ismertem meg: a kalauz volt, csak másik ruhában, valamiért átöltözött.

– Készülődjetek! – szólt a többiekhez.

Csörömpölés támadt. Az ülések alól, a bőröndökből mindenféle szerzőszámok kerültek elő: gereblyék, csákyák, feszítővasak. A „kalauz” vezetésével hárman kimentek az előtérbe és...

A kocsni nagyot rándult, majd láthatóan lassulni kezdett. Nem értettem, mi történhetett, utánuk mentem. Megdöbbenve láttam, hogy lekapcsolták a kocsit a szerelvényről és az már vagy harminc méterrel előttünk járt. Időnként a kalauz jelére kézzel fékeztek, mind jobban lemaradtunk.

Annyira lemaradtunk, hogy nem is láttunk semmit, csak hallottuk. Utána még vagy egy óráig teljesen süket voltam. Talán jobb is volt úgy.

Sejtettem, hogy mi történt, a látványra is próbáltam felkészülni, de... A mozdony első harmada hiányzott, az még átjutott, a szerelvény meg... megcsúfolva a fizikát, összepréselődött legalább a felére. Aztán láttam, mire valók a feszítővasak és csáklók.

A sín mentén gyalogoltam vissza a városba.

Ja! Én is összeszedtem egy maroknyi jegyet. Az állomáson szó nélkül visszaváltották mindet.

HÚS ZOLTÁN: Egy férfi és egy nő

RÉV TAMÁS

Összenyomhatatlan

- Szia Imre! Mi újság?
- Olyan az élet, mint a krumpli, nagyjából összenyomhatatlan.
- Hohogy?

Húsz éve nem találkoztunk, és elfelejtettem, hogy nem kérdezőnk rá Imre hülyeségeire. Hogy baj lesz, azt már abból tudhattam volna, hogy most is úgy öltözködött, mint nyolcadikban. De már nem volt visszaút. Imre még csak pár szót szólt, de a homlokom forró lett, a kezem hideg, a lábam meg nehéz. Csak álltam, és hallgattam Imrét.

A burgonya víztartalma nagyjából hetvenöt százalék. A krumpli nedvesebb, mint az átlagember. Hidegben sokáig eláll. Többféleképpen elkészíthető, héjában megfőzhetjük, kisűthetjük olajban, vagy épp tepsiben, olaj nélkül, magában vagy más zöldségekkel. Sőt, pürésíthetjük is. Te hogyan készíted a krumplipürét, kérdezte Imre, én egy kifogáson gondolkodtam, mondjuk hogy azt se tudom, mi az a krumpli, de végül nem mondtam semmit, mert Imre szinte rögtön folytatta.

Anyukám azt mondta, megpucoljuk a krumplit, puhára főzzük, leöntjük a levét, hozzáadjuk a vaját, aztán egy villával összenyomkodjuk. Na, ez az, mondtam anyámnak, a krumpli gyakorlatilag összenyomhatatlan. Olyan, mint az emberi test, azt se lehet csak úgy tömöríteni, és hogy értse, megszorítottam a karját. Utána volt időm gondolkodni, mert két hétig hozzám se szólt. Azt kellett volna mondanom, hogy olyan a krumpli, akár egy jó regény, összenyomhatatlan. Mert ugye nem összefoglalót olvasunk, hanem regényt. Ugye te se csak az összefoglalót olvasod? Bólintottam. Jól van akkor.

Hol tartottam? Ja igen, az anyám két hétig nem szólt hozzám. Már egész jól kezelem az ilyesmit, nem úgy, mint régen, gondolom, emlékszel. Ez alatt a két hét alatt találtam fel a krumplipüré-kapszulát. Nézd, ez a prototípus. Tessék, kóstold meg nyugodtan. Lágy kapszula, csúszós, víz nélkül is bekaphatod. De azért igyál majd rá rendesen.

Magában se rossz, de igazából arra való, hogy krumplipürét főzzél belőle. Mondom a receptet: egy nagyobb lábost feltöltesz másfél-két liter vízzel. Amikor lobogva forr, akkor beledobod a kapszulát, az gyorsan szétolvad benne. Utána beleöntesz fél kiló kukoricakeményítőt, kell még két deci tej, esetleg még egy kis víz, hogy pont jó állagú legyen. Só, bors, és már készen is van. Még dolgozom a krumpliaromán, aztán letarolom vele a kelet-európai piacot. Ne mondd el senkinek, jó? Tessék, itt egy másik kapszula, főzhetsz belőle valamit holnapra. Krumplipürét. Most mennem kell, szia.

– Szia Imre, örülök, hogy találkoztunk – hebegtem.

A feleségem szerint Imrét és az összes marhaságát én találtam ki. Hogy lehet, hogy ennyit beszélek róla, de ő még sose látta? Addig jó, nyugtatgatom, de görcs áll a gyomromba. Biztos a kapszula okozza, győzködöm magam, de igazából ideges vagyok. Mi lesz, ha Imre kinyomozza a címünket, és váratlanul becsenget valamelyik vasárnap délután? Beengedjük, és már az ajtóban beszélni kezd valamiről, lassan telik az idő, ez is összenyomhatatlan. Aztán elkezdünk vacsorát főzni, hátha veszi a lapot, de úgyse veszi, belebeszél, hogy az igazi tojásos krumpli nem ilyen, fintorog, de azért kér egy rendes adagot, aztán lelép, a mosogatni valót az asztalon hagyja.

Szabadítsuk fel

Amíg jön a következő, elmondom, hogyan világosodtam meg. Végtelenül egyszerű. Nagy szavak, igen. Ne nézegesd főnök, messze van még. Tegnap épp a hegyről jöttem lefelé, de az is lehet, hogy mosogattam. Igen, én is szoktam mosogatni, lavórban, nyáron meleg vízzel, télen hideggel. Össze-vissza jártak a gondolataim, de annyira, hogy meg kellett állnom, már ha a hegyről jöttem lefelé. Lehet, hogy épp mosogattam, és úgy elgondolkodtam, hogy elfelejtettem fűtőrészní közben.

A megfejtés tényleg annyira egyszerű. Hogy ezek a részletek teljesen kiestek a fejemből. Igen, visszavonhatatlanul. Lehet, hogy nem a hegyről jöttem lefelé, nem is mosogattam, hanem újságot árultam. Az is lehet, hogy mind a három alkalommal eszembe jutott ugyanaz a gondolat, a vakítóan fényes igazság, mert ezek a nagy igazságok ilyenek, annyira fontosak és annyira egyszerűek, hogy az már túl sok egy embernek.

Most jön a lényeg, a hetes busszal. Ne siess már. Azt mondtam, végtelenül egyszerű, de nem könnyű fogalmazni. Egész nap ezen gondolkodom, akkor te is várhatsz még öt percet. Nem kell a pénzed. Nyugodtan tedd vissza a kétszázast. Kösz.

Akárhányszor csak rágondolok, szavamat veszttem, könnyű lesz a testem, de levegővétel nehéz, mert előnt az öröm és a szabadság, és ez annyira jó, annyira sok, hogy nem tudhatom, mihez kezdjek vele. Megpróbálom azért, részenként kibontani az igazságot, hogy másoknak is jusson belőle. Csak neked nem, mert így elszaladsz előle. Neked nem kell a tudás.

Természetesen a szexusról van szó. Ez is nagy szó. Minden természetes, te is, én is, meg a galambszar. Mi az, hogy hol tartok? Ez nem egy előadás. Amíg jön a következő, elmondom, hogyan világosodtam meg. Eskü. Tényleg elmondom.

Kösz, főnök, jó a húszas is. Csak sok legyen belőle. Amúgy nem ez a szakterületem, egyszerűen csak bevilágított ide az igazság, én pedig meg-

próbálok beszélni róla. Évtizedek óta pofázunk, hogy így a kirekesztés, úgy a diszkrimináció, abba kéne hagyni. És abbahagyták? Lehet, hogy tényleg nekik van igazuk, és a szexus kizárólag gyermeknemzésre való? Szexus, így mondjuk, főnök? Baszást jelent, de látom, főnök, gyerekkel van, ezért nem mondjuk. Ne menj már, még nincs itt a buszod.

Itt az idő, hogy végre komolyan vegyük őket. Nem örömtelen, bigott idióták ők, hanem bölcs emberek, akik megmutatják nekünk az igazság felé vezető utat. Egy százasért elmondom. A papok meg a gyülekezet. Itt sétálnak a téren vasárnaponként, és látom rajtuk, hogy mennyire igazuk van.

Mert igazuk van. A szexus az, amiből később gyermek születik. Ha nem született gyermek, akkor az valami más volt. Aki kotont használt, az nem élt házasságot. Így mondják a bölcsek, ezt is vasárnap hallottam. Az se, aki időben kihúzza. A menopauza után se lehet, meg őszintén, kinek hiányzik az? A buziság se létezik, bocs a kifejezésért, hogy kell ezt mondani? A lényeg az, hogy nincs. Akkor miért beszélünk róla? Én is ezt kérdezem.

Nyugi, főnök, tudom, miről beszélek. Nem a szexus a lényeg, hanem az érintés. Igen, eljött az ideje, hogy felszabadítsuk az érintést. A dörzsölésre, simogatásra, a csiklandozásra, a bizsergésre mások a szabályok. Mások, mint a szexusra. Te mire gondoltál, főnök? Jól van, nem baj, siessél csak.

Van még pár részlet, amit nem látok rendesen, mert ez az igazság vakítóan fényes. A kölcsönös beleegyezés, ugye, főnök? Meg hogy melyik testrész hány éves kortól. Én se értem, de talán szintvonalakat kéne tetoválni minden csecsemőre? Majd te kitalálsz, főnök. Kétszázas, nem is rossz. De nem ez a lényeg, hanem az, hogy szabadítsuk fel az érintést. Fogd meg a vállam. Így ni. Jó, ugye? Most én jövök.

Pont most jött a buszod, látom. Szóval így világosodtam meg. A történet nagyon egyszerű. Tegnap éppen biciklizni voltam, de az is lehet, hogy mosogattam, és közben össze-vissza jártak a gondolataim, de annyira, hogy elfelejtettem a pedálokat tekerni. Még dumálunk, főnök, te minden nap erre jársz.

BARTHA GYÖRGY

dékárt

egyszer amikor

dékárt aki a báltermekben csakis királynőkkal táncolt
egy alkalommal megismerkedett a puskával hollandiában
amikor egy alkalommal kedve támadt vadászni indult fel
a hegyekbe s csak hosszas út után észlelt egy zergét
felemelte a puskáját de nem lőtt
kérdézték tőle milyen vadat ejtett
semmilyet mondta nem volt vad
valójában itt hegyek sincsenek és
cogito ergo sum

csak égi jelenés volt

a hegyi gyopár esete

dékárt nagyon szeretett utazni
utazott is sokat még magyarországon is járt
bár útközben hintója egy alkalommal
még ausztriában járva elakadt s míg kiszabadították
ő sétára indult a környéken egy sziklaszirten megpihent
csupán lábával kalimpált a mélység felett
forgolódott a tájban gyönyörködött
így látta meg a szirten maga alatt a hegyi gyopárt
méregette ugyan hogyan is érhetné el
milyen gyönyörű ajándék lehetne egy királynőnek
gondolta

végül azonban letett szándékáról
ha erre jár láthassa más is

dékárt és az újságok

dékárt megrögzött korán kelő volt
reggelente a város határáig futott
ott az első fasorban élvezettel
figyelte az ébredő madárfészkek
apró roppanó hintázását
az éppen kelő nap madárköszöntését
ám a gyilkosságok java is
hajnalban történik s akkor
éppen folyt a vér valahol
a rabkocsiban elmélázott
ezután először elolvasom
a reggeli újságot

dékárt halála

csodálatos dolgokról tudott és szeretett
mesélni s a nők de főképpen a királynők
élvezettel hallgatták néha még tanította is őket
leginkább egy emigráns svéd királynővel
szeretett csevegni mert sokat látott tapasztalt
volt maga a nő is

így egy alkalommal a combjai közé szorultan
érte a halál

dékárt és a tó

az út tökéletesen poros volt
a hintó a nyári napon átizzott
dékárt hiába legyezte magát
egy távolabbi falucska határában
tavat pillantott meg és megálltak
Dékárt levetkőzött és belevetette magát
a langyos vízbe ami jólesett
egy ideig kedvére dagonyázott
ám leánykák érkeztek a falu felől

ingre vetkőztek s belehuppantak csúsztak
ők is a tóba egy darabig minden rendben volt
de az egyikük egyszer csak felsikoltott
hogy vízisikló
dékárt hirtelen elpirult

dékárt levele barátjához

(ez csak egy részlet egy hosszabb levélfolyamból,
melyben dékárt pontokba foglalva kifejtette
bővebben nézeteit a világ dolgairól)

habár már sokan
sokféleképpen megjósolták
a világvégét barátom
hidd el az csak
akkor következik be valójában
ha már elhalt
az utolsó vers is

dékárt a múltba szökik

igazán csak egyszer voltam
szerelmes
neved hallatán is vörösödtem
mint az aranyhalak
egyszer majdnem verekedtem is
érted

és téged kerestelek életemben
minden másik nőben
fodros hajad
mosolyod
ajakíved
fülcimpád illatában

most már nagyvilági hölgy lettél
az éjjel kísértettél álmomban
írta z-né emlékkönyvébe

dékárt és a divat

dékárt rettenetesen utálta a parókat
nyáron melege volt alatta télen fázott a füle
meg különben ide-oda csúszkált a fején
ami idegesítette
igazgatni kellett úgy érezte
mintha egyfolytában tisztelegne mint egy katona
ezért egy nap hosszú időre eltűnt a szemek elől
csupán akkor került ismét elő a zárt ajtók mögül
amikor már hullámos fényes
hosszú haja a válláig ért
volt hogy megcsodálták volt hogy kinevették
őt ez egyáltalán nem zavarta
egy kalaposmesterrel széles karimájú kalapot csináltatott
ezután ebben a fejdíszben járt-kelt
a kalap megvédte fejét melegtől esőtől hidegtől
a hölgyek hamarosan utánozni kezdték
rájöttek az új divat előnyére
mígnem a kalapból csupán hajdísz nem lett végül

dékárt kutyát sétáltat

változó idők
mondta dékárt
a kutyák szeretik egymást
a fiúk is némán
kerülik a találkozást
és a lányok sem ijedősek
együtt kergetik a labdát
ám mi gazdák emberek
egyre erősebb vastagabb
pórázokat szagatunk

dékárt megpihen

egy alkalommal amikor dékárt
és a királynő a királyi ágyból
a nyitott ablakon át figyelte a csillagjárást
a nő mesélt dékártnak tudod
suttogta amikor egyedül maradok
leginkább a kertben töltöm az időm
mint lánykoromban zölden vagy
féléretten eszem le a fákról
a gyümölcsöket s a kutyám is elkísér
ilyenkor a virágokat is megöntözöm és csokrokat
is szedek felviszem a szobámba
az asztalon vízbe teszem s napokig
nézegetem a hosszú szárú vörös
rózsabimbókról néha eszembe is jutsz
ám ekkorra dékárt már mélyen aludt

az almafa

még akkoriban történt
hogy dékárt a hintóját javíttatta
nyáron a királynő a kertjébe
csábította s ott bámészkodtak
virágot is szedtek sétáltak
a királynő egyre csak mesélt
amikor már elfáradtak egy almafa alatt
a gyepen megpihentek egymást átölelve
és megvárták a naplementét is
ekkor történt hogy a fáról egy alma dékárt
fejére esett homloka felrepedt
a királynő nedves zsebkendőjét rászorította
a kígyó a kígyó műve volt vélte
de ezt biztonsággal nem tudhatjuk
szólt dékárt mert semmi sem lehet
a tudatunkban amit magunk előzőleg nem
tapasztaltunk meg már

LÁSZLÓ ZSOLT

Az utolsó tyúk

Buta, mint a tyúk, szokták volt mondani, de ez az állítás nem igaz. Erzsikének volt egy Kati névre hallgató tyúkocskája. A tyúkocska többéves lehetett már, nem volt fiatal csirke, de gazdája is túl volt már a nyugdíjas korhatáron. Korban összeillettek. Erzsike napjainak legnagyobb részét egy támlás padon töltötte a gádon. Ki-kinézett az egyre szűkülő aszott kertecskére, amit régóta nem tudott megművelni segítség nélkül. Papácska régen elment, sírját nem nagyon tudta gondolni a faluszéli temetőben. Hiányzott papácska dolgos keze, mackós hangja, ezüstösen lógó harcsabajsza, és teljes lénye. A magány megszürkítette minden percét. Kicsit tompán hallott, szemei ugyan élesek maradtak, de nem volt sok értelme annak, hogy még jól látott. A látómező csak a kerítésig terjedt, és ott megállt a drótfonadékba tekerőző akácok burjánzásában. Olyan volt ez, mint egy fal. Az akác nem hazudtolta meg magát. Tüskés bozótjával távol tartott mindent és mindenkit. Se ki, se be... de tavasszal, amikor virágzásba kezdett, a méz illatával gyönyörűsködött. Volt lila és fehér akác is. Erzsikének ez mindig a színek ünnepét jelentette. Szóval a tyúk nem buta állat-madár. Kati középkorú egyszerű parlagi tyúkocska, még a nevére is hallgatott. Az utolsó tyúk volt, az utolsó egy szem tyúkocska, társa lett Erzsikének. Tenyérből evett, lakhelye végleg a gádor egyik sarkában volt az aprított tűzifa halomban. Csipegetett a kicsike kertben, ami inkább udvarocskává alakította magát aszott vad fűcsomóival. Erzsike beszélt a tyúkhöz, az meg figyelte kicsit félrebillentett fejjel és szemeit ilyenkor a fény kék tükrös gombocskává varázsolta. Szép volt a tyúkocska, mint valami madárdáma. Erzsike minden alkalommal visszaemlékezett, ha Katival társalgott. Visszaemlékezett arra az időszakra, amikor a falu még falu volt, és minden udvarban szárnyasok tipegtek-topogtak, vagy éppen harsány módon kapirgáltak. Emlékezett minden alkalommal az erőt és biztonságot adó háztájira. A háztájira, ami életerőt, megélhetési biztonságot adott a népeknek. Életképesebbek voltak a családok, segítették egymást. Ha kellett takarmánnyal, ha kellett kétkezi munkával. Ha jött a szigorú tél derékig érő havával, az sem jelentett bajt. Hiába volt napokig bezárva a kisbolt akár hóban, akár aszályos nyarakban, mindig volt, mert lehetett valahogy. Az ólakban a pár malacka és a több tíz szárnyas biztos megélhetőségi háttérrel is teremtett. A disznóvágások közösségi összejövetelek is voltak. A család, a komák együtt mulathatták hasznosul ezeket az időket. De elmúlt! Az ólak deszkái bedőltek, nem gágognak, nem kárálnak a szárnyasok sem. A sivárság penésze fölütötte fejét, és visszafor-

díthatatlanul. A multimarketek polcai teli vannak minden ámitással. Az íz távoli az igazi magyar ugaron és a honi ólakban nevelődött állatkák ízétől. A napsütötte paradicsom aprócska bogyói is eltűntek a melegházi, vízzel dúsított óriási paradicsomgömbök mellett. Minden a pénz. Az ár, és a nehezen mozduló betegeskedő, vidéken élő öregecskéknak a távol-ság... De Kati, a kicsi tyúk megmaradt itt utolsóként, és papácska emléke ővele együtt tették széppé a múltat is. A gádor támlapadján éri néha az esteledés Erzsikét. Ilyenkor a hájas hold és a köréje pontozódott csillagok fénye, vibrálása oltja át Erzsike lelkületét azzal a mérhetetlen távolsággal, amit már nem kell megérteni. Csak hagyni kell, hogy jöjjön el a minden-nap, és legyen újra hajnal, friss szelekkel utazó illatokban. Kati az utolsó, az utolsó tyúkokcska, kék szemecskéiben ott lapul a hűség és az áldozatra készség. Társaiból pörkölt, húsleves, sült csirke lett. Az unokák mind el-hordták. Erzsike, amíg bírta, tyúkot vágott, és főzött. A vasárnapi ebédre gyerekeinek, később unokáinak sosem volt gondja. Az idő szalagjai lassan feldarabolódtak, elfogytak, elfogyott minden... Erzsikének jól jött a napi étkezéshez egy-egy tojás, amit még Kati adott neki. A gyerekek külföldön dolgoztak, az unokák is szétszéledőben voltak. A vasárnapi közös ebédek megszűntek, a harangszó sem idézte vissza már azok hangulatát. Erzsike napról napra csinált számvetést. Elfogyott polcáiról szinte minden. Nem maradt egy szem takarmány, egy szem magocska sem, amit Katinak ad-hatott volna. A harmincöt éves Lehel hűtőszekrényben is csak egy féldo-boznyai margarin maradt már, és mindezek mellett szombat délután volt. Erzsike gyomra, nyelőcsöve és minden porcikája vágyott már egy igazi egész tyúkhúsos becsinált levesre. Leves. Egy egész tyúkokcskából legalább négy-öt napi eleséget jelentett volna számára, nem beszélve a vasárnapi harangkondulásra elkészülő ünnepi ebédről. Elhatározásra jutott. Kati-ból holnap délre lesz egy nagyon jó és nagyon nagy adag húsleves. Reggel a szokásos módon, gyakorlott kezekkel vette számba utolsó tyúkokcskáját. Kati tűrte, békésen adta meg magát. Szeme igazi kék fényét homályos fátyolba vitte át a halál. Erzsike elborzadt, de begyakorlott mozdulataival eljutott a konyhakész csirkéig. Mozdulatait régi-régi szokások és mester-ségbeli-háziaszonyi tudás vezérelte. A Kossuth rádióban valami elől-há-tul doktor és tudor éppen a madárinfluenzáról, baromfipestisről osztott ígét. Erzsike mellkasából fájdalom hasított föl, hangot adva a vályogfalak repedései felé, és kirántotta a rádió dugóját a konnektorból. Jó volt neki a csend. Katit föláldozta, mert a sorsa amúgy is az lett volna, és papuska is súgott neki az éterből arról, hogy maradj meg nekem, élj, és sokáig egyél, igyál, amíg van mit. A nagy lábos tyúkhúsleves elkészült, a tárt ablakok, ajtók kifelé illatoztattak. A kiskapu előtt bekiáltott a szomszéd kisfiú.

- Erzsike néni! Lakodalom lesz maguknál? Vagy valami eljegyzésféle?
- Miért, kisöcsém?

– Mert olyan illatok áradoznak a maga házikójából, amik betöltik az egész utcát.

– Kisöcsém! Itt nem lesz ma lakodalom, sem ballagási ünnepség és semmi más.

– Hát akkor mi végre ez a finom illattömeg?

– Nekem is ennem kell! Ez lesz talán a búcsúebédem.

– Nálunk is búcsúebéd lesz.

– Hogyhogy?

– Apától a cégnél elbúcsúztak, munkanélküli lett, anya várja a kisbát és nagyon nincsen jól. Bátyám még tanul, a másik bátyám még nem talált állást. Úgyhogy búcsúebédünk lesz. Anya szerint elbúcsúzhatunk az utolsó kiló tésztától. Darás tészta lesz. Én nagyon szeretem, de már nincs rá lekvár, nekem amúgy jó kristálycukorral is. Remélem, hogy marad a nővéremnek is, mert az csak este tíz után ér haza a két műszakból.

Elmúlt már dél bőven, a balkáni gerlepár is elhagyta burukkolását. Erzsike lelkében felkondult a harang. Meg kell hívnom ezt a családot, az egész pereputtyot ebédre. Lakjanak jól, ők a jövő, és akkor Kati áldozata sem lesz hiábavaló. Az akácos bozótkerítésen keresztül átkiabált a szomszédba. Nehéz derékka jött elő a kismama. Hitetlenkedve fogadta az ebédre és egész családjára szóló meghívást. Erzsike ünnepi ebédre hívta őket.

– Erzsike! Miért ünnepi meghívás ez?

– Ez Kati emlékének szól.

És jött a nagycsalád, kanalat, tányért hozva magukkal körbeülték az asztalt, az asztalt, ami mellett már hosszú évek óta nem ült és nem evett senki. Erzsike szótlanul ült a sarokban háromlábú székecskéjén. Csillogó szemmel nézte a nagycsaládot, ahogy tisztelettel, de habzsolva ették a forró húslevest. Erzsike gondolt apuskára és Katira, az utolsó tyúkocskára is. Nem ült le közéjük. Úgy érezte, ha enne a levesből, az elárulná Katit, és veszni hagyná a hozzá fűzött szép emlékeket is. Szeme könnybe lábadt, de mellkasában békét csilingeltek a harangok. Nézte a túlélésre szántakat. Nézte őket, és közben kitartóan nagyokat kordult a gymra.

Belgyógyászati körséta

Itt a tavasz, gyógyulni kellene már! Valahol a közelmúltból felötlött egy-két kép az emberi test gyötrelmeivel járó kanosszáról. Amikor valami fáj, és tartósan fáj, annak romlott életminőség a vége. Még a böjti szelek rágták a világot, amikor gyomromban, hasamban a máj tájékán vissza-visszatérő fájásokat kellett viselnem. Az ok, az ok... irány az or-

vos. Nagy tapasztalatú háziorvosom tapogatott, nyomkodott. Diagnózisa zsírmájra, epeköre utalt, és természetesen némi végbelembe nyúlással aranyeret állapított meg. De a test, főleg az emberi test összetett és nagyon vegyes halmaz. Olyan, mint egy franciasalátás tál, amit egyebekkel is kiegészítünk. A tavasz utolsó napjai rontottak rá a városra. Laborvizsgálatok, sorszámok, időfoglalás stb. vér-, vizelet-, széklet- és természetesen minden alkalommal rektális vizsgálat, ami annyiban telt, hogy az orvosok kisebb-nagyobb vékonyabb és vastagabb ujjakkal belenyúltak a seggembe. Akárhová mentem vizsgálatra, mindenhol a végbelembe nyúltak és egyértelműen kimondták, hogy aranyerem van. De itt a tavasz, sőt annak vége, és gyógyulni kellene már... Béltükrözés, gyomortükrözés és természetesen a szokásos gumiujjazás, rektális vizsgálat a bél legutolsó szakaszában. Az eredmény borsónyi kő a májban, és természetesen aranyér. Sokan gondolják, vagy mondják is, hogy milyen gusztustalan dolog ez, de csak addig teszik ezt, míg hasonló állapot el nem éri őket. Figyeltem magamat, és figyeltek mások is. Éjjel, pontosan nulla óra harminc percor bélflórám perisztaltikáját figyeltem ki. A megfigyelést rendszeressé tettem. Felfedeztem, hogy a béltraktusom metaforikus, és algoritmusokat gyárt. A beleim többszörösként képleteket produkálnak. A sarki kis ABC-ben a kifiről a patkóbél jutott eszembe. A disznósajt a gyomromat, a hurka pedig a vastagbélrendszert stimulálta az agyamban, nem is beszélve a szőrös és dudorokkal teli uborkákról. Figyeltek mások is... A tó partján a felforrósodott vörös bazaltkövek kiváló ülőalkalmatosságnak minősültek. Figyeltek már a dühöngő nyárban. Hihették, hogy egy-egy nagyobb kövön üldögelek, mert gyűjtöm a látványt a tó környezetéből, mint festő vagy fényképész. Sokan gondolhatták azt is, hogy filozófus lehetek, ha már ennyi meg annyi időt képes vagyok eltölteni a köveken egy új elmélet kiötlése végett. Sokak szemében egy kiegészített költő lehettem, aki a forráságban is befelé sír. Valójában csak az ánuszmot melegengettem. A forró bazalt sok jót tett velem. Új elméleteket nem sikerült megtalálnom, képet sem festettem, fotózni meg technikai analfabétaként meg sem próbáltam. Talán a kiegészített költőnek felelhettem volna meg, de éppen akkor nem voltam kiegészítve sem. Viszont, alfeletem kiegészítette a forró bazalt, és akkor elélem tolta magát a tó, a Balaton. Apró küszök szivárványos villanásai, a nagy vizes, párás felület, és a narancsban lüktető nyári nap. Az alkonyatok olyanok voltak, mintha a paradicsomi állapot kívánta volna magát ránk borítani. Az első csillagok is belenéztek a kisimult tó tükrébe, és mivel homályt, torzulást sem engedtek a múlt idő kezei, boldogan feszültek tovább fényes udvaraikban. Tó volt lent, és tó volt fent is. A mólók viharjelzői békésen pillogták át pászmáikkal a lágy hullámfolyosókat. A parthoz verődő hínártelepek visszakúsztak az áramlások homokpadjai közé. Csend és nyugalom. Semmi stressz, néha egy kicsi szex. De az aranyeres ember ilyen szerény. Valahol már készült a nyár

is ellobbanni, és a bő termésű ősznek kívánt helyet adni az évszakok váltólócáján. Belharcom státusza állandósulni látszott, de rutinos alanyként az ismétlődő vizsgálatokat szabadidőm apatikus eltöltésének tekintettem már. Meghajlás vagy féloldalas fekvőhelyzet, és puff!... Megint benyúlás és diagnosztizált aranyér. Kezdtém azt hinni, hogy itt, ebben a körutas verzióban mindenki már csak az aranyeremre játszik. A friss újbor és a rengeteg gyümölcs hatást gyakoroltak rám, és természetesen a pénztárcámra is. Bőgtek a szarvasok immár, és a Vértes tölgyesei olyan színeket kezdtek felpróbálni, amiket festők palettáján sem lehetne megtalálni. Az életerő, a küzdelem gyümölcsei lassan beértek. A csilingelő otelló és a késői körte, amiből egy szem akár fél kilósan is darásan édes kásátával hentergett tenyeremen. Mindent oda akart adni a természet, és mindent el is vettünk tőle. Péntek kora délutáni időpontra esett az évadba szorított utolsó vizsgálatom. A rendelőintézet legfelsőbb szintjén vártak. Teljesen meg voltam döbbenve, amikor a tárt ajtók, ablakok mellett sétáltam a megadott számú rendelőszoba felé. Beteg egy szál se, egy darab embert sem láttam. Leültem, illetve félre álltam egy oszlophoz, és türelmesen vártam. Az aranyeres emberek nagyon türelmesek tudnak lenni. Aztán enyhe kávéillat csapott meg, majd élém libbent egy asszisztensnő.

– Jaj! Drága uram! Milyen jó, hogy itt van! Elhibáztuk a rendelési regisztráción az időpontját, azt sajnos rosszul adtuk meg önnek. De jóvá tesszük, a főorvos úr várja, és soron kívül meg fogja vizsgálni.

Ahogy jött, úgy el is tűnt a kedves hangú ápolónő. A soronkívüliséget nem értettem teljesen, mert önmagamon kívül egy lélek sem tartózkodott a váróban, illetve a folyosón. Minden esetre a készséges fogadtatás nagyon meghatott. De előállott a dilemma, hogy melyik ajtón menjek be, mivel minden ajtó tárva-nyitva volt, és lobogtak a takaró, elválasztó függönyök zöld színben. Gondoltam, hogy a középsőt választom, hiszen az aranyeremnek a középsút dukál leginkább. Bevetődtem a középső rendelőbe. Rutinos páciensként a nekem háttal ülő ősz hajú doktor felé irányultam, kissé megkapaszkodva a nejlonos fekvőben, letoltam a gatyámat bokáig és vártam. Bíztam a rutinomban, de nem történt semmi, csak a szél játszott a félig leengedett relaxával. De semmi, semmi hang, semmi tett. Gondoltam, hogy az orvos idősebb lévén, közelebb kíván magához, hogy kitárt faromban megejtse a gumikesztyűs benyúlást. Kicsit csoszogva, még lejjebb tolt gatyával faroltam az orvos széke felé. De még mindig semmi. Aztán hümmögni kezdtem, erősen megköszörültem a torkomat és végre mélyről megszólalt egy meglepődést, riadtságot sugárzó hang.

– Mit csinál uram?!

Megfordultam, és egy meglepetéstől szinte megijedt ábrázattal találtam magam szemben.

– Hát! Izé... Nem akar a végbelembe nyúlni?

A meglepett arcú főorvos határozottan közölte velem, hogy csupán a vérnyomásomat akarja megmérni, miután kielemeztük eddigi leleteimet. A doktor vérvörös arccal és én is beborult kételyekkel telve ültem eléje a székbe, miután rendesen felhúztam az altestemet borító öltözékemet, gatyáimat is. Megmérte a vérnyomásomat, és a leleteimet alaposan átnézte. Közben időnként laposan nézett rám. Tudtam, hogy magyarázattal tartozok. Elmeséltem neki belgyógyászati körsétámat, és olyan hahotában tört ki, hogy az eltűnt nővér is újra előkerült. Mind a hárman hasunkat fogva röhögtünk percekig keresztül. Majd a doki bölcs ábrázattal közölte velem, hogy újból megméri a vérnyomásomat, de most már a magáét sem hagyja ki. A közös vérnyomás ellenőrzést követően jól áttekintett leletsorok után vállamra tette a kezét.

– Fiacskám! Magának ismeretlen eredetű anyagcserezavara van, epeköve kicsit tovább nőtt. Egyebekben minden vizsgálatot elvégeztek magán, amit csak lehetett. Őszintén megmondom önnek fiam, hogy valójában ezen kívül nem is tudom, mi lehet a baja. Életmódváltás, ezt úgysem tudja megtenni, de próbálja meg. Használjon időnként Reparon kenőcsöt, ezt minden patikában megkaphatja recept nélkül is. A legfontosabb a táplálkozás. Ne egyen vörös húst, kerülje a zsíros, túlzottan olajos ételeket. Egyen sok zöldséget, csirkét, de leginkább halat, sok-sok halat.

Búcsúzóul adott egy dossziényi leletet, vizsgálati eredményt rögzítő papírt. Vállon veregettük egymást közös belgyógyászati kalandunk kapcsán. Úgy bocsátott el lány háveregetés közben, hogy „Fiam! Halat hallal, de csak folyami halat, ha lehet. Ha lehet, csak folyamit...”

Az évszakok váltólócáján már a tél huppantotta le magát. Egykedvű, szürke napok morzsálták fel egymást. Havat még nem rázott dunnájából Holle anyó. Alig kopott Audin elhagyott minket a Mikulás is. A terjeszkedés mámorában alakultak az üzletálmok, a multik. Fényárban úsztak mindenféle terméktől, élelmiszertől roskadozó polcok. Advent idejében botladoztam az egyik multi élelmiszer-csarnokában, és mit ad a szerencse, egy hatalmas halaspultba ütköztem. Darabolt, filézett, pucolt haltömeg-hegyek fogadtak, de élő hal kellett a főorvos tanácsának követéséhez. Bámulásom közepette eléim tolult egy alacsony fickó, a pultos. Könnyebb lett volna átugorni, mint megkerülni, torzonborz szakállából fényesen csillogtak elő a halpikkelyek. Röviden elmondtam, hogy élő és folyami halat szeretnék vásárolni.

– Folyamit? Miért pont folyamit?

Röviden elmondtam történetemet, és a végén együttérzéséről biztosított. Minden problémámat méltányolta, miután kiderült, hogy ő meg refluxos, gyomorfekélye van, a vérnyomása és a vércukor szintje is magas. De hogyan találhatjuk meg több száz hal közül a folyamit? Szerinte a hálnak mindenképpen erősen düledt kell hogy legyen a szeme, mégpedig

azért, mert a folyóárban nagyobb erőfeszítésre van szükség az úszáshoz, és tudvalevő, hogy az erő kifejtés, erőlködés kidüllesztheti a szemet, akár egy halét is. Beígérte, ha megtalálom, akár több száz hal közül is kihalász-sza nekem azt az egyet a tartályból. Félnapnyi bámészkodás, keresés után rátaláltam egy igazán düledt szemű halra. Az akvárium leghátsó sarkában lapult meg. Ígéretének eleget tett a törpe, a pikkelyekkel teli szakállas halpultos. A hal egy 5,5 kg-os tükörponty volt. Közölte velem, hogy egy kicsit nagy ez a jószág, de a szemei is nagyok, és oltári módon kidüllednek. A hal sorsa halászlé lett csípősen. A jószág méretei okán düledt szemek mellé a halak teremtetője jó sok halzsírt is rendelt. Három napig ettem, mert a családban senki sem szereti a halat. Mindent a gyógyulás érdekében tettem, de az aranyeréseknek nem kell elmondanom, hogy három napon át a kövér, zsíros hal a csípős levével mit eredményezett. A szilveszteri malacsült, majd a farsangi háztáji már csak javítani tudott a helyzetemen. Elszívárgott közben a tél, a hónap nem kellett elolvadnia, mert nem is esett. Az évszakok váltólócáján ingerkedni kezdett ismét a tavasz. Rengeteg Reparon és ülőfürdő. Korai virágzás, szíromeső és újabb remények. Hiába! Tavasz van megint, és gyógyulni kell! Összehangoltam magamban az öngyógyulás és öngyógyítás frekvenciáit és e történések vívmányaként a frekvenciák működni kezdtek. A világ kerekét forgatni kell ahhoz, hogy a kordé haladhasson, mert igazán jól csak akkor tudunk hazudni másnak és önmagunknak is, ha fejünkben és testünkben rendben van minden.

HÚS ZOLTÁN: Diós csendélet

MARTON LÁSZLÓ TÁVOLODÓ

HALLGATÁS

(Betty Davis)

Azért ez nagyon szomorú. Ha beírom Betty Davis nevét az eBay lemezerovatába, gondosan átjavítja Bette Davisre. Bettyt, ezek szerint, a kutya sem keresi, vagy ami még durvább, a kutya sem ismeri. És most is csak azért került a figyelmesebb lapok hírovatába, mert február 9-én meghalt. Hetvenhét éves és rákos volt.

Mit lehet egy ismeretlen csillag kihunyására mondani?

Először is azt szeretném, hogy az arcát azok is láthatták, akik nem halottak róla. Az ragyog Miles Davis 1968-as lemezének (*Filles de Kilimanjaro*) a borítóján. De van ott egy szám is, a *Mademoiselle Mabry*, aminek ő volt a műzsája. Össze is házasodtak még abban az évben, és akkor Mabryból Davis lett.

Milesről ugye tudjuk, hogy a kevésbé finom istenek közé tartozott, aki olykor kizsigerelte a zenészeit, és halálra gyötörte a nőit. Bettyt sem kímelte, pedig imába foglalhatta volna a nevét. Bettynek köszönhetette, hogy megnyílt a rock és a funk előtt, nélküle nincs Bitches Brew. Betty vette rá, hogy öltöny helyett bőrcuccokban járjon, és ő mutatta be Sly Stone-nak és Jimi Hendrixnek, bár az utóbbi hibának bizonyult... Attól fogva azzal nyúzta Miles, hogy biztos szeretők, míg egy év múltán rá nem ment a házasságuk. Ennyit az istenokről.

Nézzük inkább Betty pályafutását!

A kis Bettyt az édesanyja és a nagymamája fertőzte meg blueszal. Mihelyt kinőtte Pennsylvaniát, nekivágott a bűnös New Yorknak, ahol modellként boldogult. Belemerült a klubéletbe, menő divattervezők és művészek körében forgolódott, és közben megálmodta az első dalait. 1964-ben egy kislemezt is felvett, de nem keltett vele feltűnést. Csak aztán indult be, hogy összeállt Hugh Masekalával és a Chambers Brothersszel. Így keveredett '67-ben Miles Davis látókörébe. Készítettek közös számokat is, de a Columbia nem látott bennük fantáziát, úgyhogy ott ragadtak a kiadó polcán 2016-ig.

Miután túlélte házassága rémségeit, Betty hátat fordított New Yorknak, és Londonba költözött. Nem panaszkodott, nem vádaskodott, nem váltotta apróra a csalódottságát és a nevét. Modellként jól elvult, és közben új dalokat írt. Tényleg újakat, nemcsak az addigi dolgaihoz, de a trendi fekete tánczenékhez képest is. Tele voltak indulattal, nyersességgel, és majd kicsattantak a túlfűtött erotikától. Funk és punk, egymásba égve, mintha Tina Turnert Wendy O. Williamsbe oltották volna.

Betty nagyjából egy évig tanyázott Londonban, aztán San Franciscóba csalta Michael Carabello. Előbb arról volt szó, hogy a Santana készülő lemezén énekeljen, de végül Betty anyagán kezdtek dolgozni. Összeverődött hozzá egy csapat a Santana, a Sly and the Family Stone, a Tower of Power és a Pointer Sisters tagjaiból, és miután a Just Sunshine Records kötélnek állt, 1973-ban kijött Betty első albuma, a *Betty Davis*. Valójában robbannia kellett volna, de nem... Ahhoz, hogy rápörögjenek a rádiók és a népszerűségi listák, túl radikális volt. Az pedig, hogy minimum tíz évvel megelőzte a korát, nem izgatott senkit. De még semmi vész... A következő két évben napvilágot látott Betty második és harmadik albuma (*They Say I'm Different, Nasty Gal*), és felvették a negyediket is, bár az csak harminchárom év múltán jelent meg (*Is It Love Or Desire?*).

Aztán kezdődött a regresszió. A hetvenes évek második felében a funk beleolvadt a diszkóba, és meglehetősen kétségbeejtővé vált. A legtöbb bandát bedarálta a biznisz, de Betty nem állt be a sorba, inkább csendben maradt. A nyolcvanas évek elején Japánban töltött egy évet, ahol a hallgatag szerzetesektől tanult. Akkoriban mélységes letargiával küzdött, nehezen tudta magát túltenni az édesapja halálán. Hírét sem hallhattuk tizenöt-húsz évig. Aztán Miles is elhunyt, miután az önéletrajzában Madonnáéhoz hasonlította Betty jelentőségét.

Én jókora késéssel találtam rá, azt követően, hogy 2005-ben a spanyol Vampisoul kiadott az első három lemezéből egy dupla válogatást (*This Is It!*). Kései szerelem. Mintha rácsodálkozott volna a világ, akkoriban több kalózfelvétele is megjelent. 2017-ben egy angol független filmes, Philip Cox készített róla dokumentumfilmet (*They Say I'm Different*).

Miután Cox a nyomára talált Pennsylvániában, azt írta, hogy Betty nem használt se autót, se internetet, se mobiltelefont. Csak az volt a házában, ami az életéhez valóban szükségesnek bizonyult.

Betty tényleg más volt.

Azt nem mondanám, hogy nem ismerek nála jobb énekesnőt.

De senki nem tudott úgy hallgatni, mint ő.

RABÉNEK

(Free Me)

Nem kellett sok. Miután megnéztem az Ezek a fiatalok című filmet, azonnal eldőlt, hogy magam is beatzenész leszek. Már elmúltam tizenegy éves, éppen ideje volt, hogy belőjem az irányzékot a pályaválasztásban. Hamarosan kerítettem hozzá egy dobozgitárt is, de a részletekkel most nem gyötörném magam.

Ami fontosabb: hamarosan egy újabb döntő filmélményben volt részem. Annak *Kiváltság* volt a címe, Peter Watkins rendezte, és a Filmmúzeumban ment egy darabig. Ha jól emlékszem, egy hangot sem értettem belőle, de ez nem befolyásolta az élvezetét, elvégre a Manfred Mann hangja, Paul Jones játszott benne a főszerepet. Egy sikeres énekest alakított, akitől extázisba esik a közönség, az egyik jelenetben például valami rács mögött énekelt, és miközben verték az örök, elszabadult a menny, és sikítva sírtak a lányok, hogy megérinthessék, és szétfeszíthessék a rácsait, és felkeltek és jártak még a kerekesszékesek is.

Én tudtam! Ez egy ilyen pálya, tőlem is így fognak majd beindulni, gondoltam. Mit sem sejtve arról, hogy mire a filmet bemutatták, Jones már nem is a Manfred Mannben, hanem szólóban nyomta, és bár megjelent pár felvétele, inkább a filmszerepeivel és a televíziós műsoraival boldogult. De a *Kiváltság* – és a *Free Me* című dal – érdemein ez hangyányit sem csorbított.

Ami a film tartalmát illeti, az dióhéjban a következő: Adott egy énekes, akiért tömegpszichózisban él-hal Anglia. Hogy minden lépését, minden hangját a menedzserével egyeztető gazdasági-politikai-egyházi-PR hatalmasságok diktálják, vagyis hogy egy totális összeesküvés áldozata, az senkit nem izgat, és Jones is csak akkor döbben rá, amikor már náci karlendítéssel köszöntik, mint valami istenkirályt. Akkor adja elő megrendítő dalát, de hiába tagadja meg a belőle gyúrt bálványt, hiába könyörög a szabadságáért, a rajongói elfordulnak tőle, az állam pedig úgy dönt, hogy a továbbiakban több hasznát látja holtan.

És ezzel vége.

Szép történet, de hiába: a *Kiváltság* hamarosan feledésbe merült. Nekem is kellett tíz év, hogy az eszembe jusson... 1978-ban, amikor megjelent Patti Smith *Easter* című albuma, a *Free Me* feldolgozásával.

Pattit, akinek minden mozdulatát az istennel való találkozás vezérelte, nyilván felkavarta egy olyan film, amelyben Krisztus konfliktusba keveredett a rock 'n' rollal. Beleszótt a 23. zsoltárt, minden porcikájában a magáévá tette, és egy bomba punk himnuszt kerekített belőle. Menny és pokol.

Best of Patti, mondhatnám, de ez most lényegtelen. Mert annak, hogy a *Free Me* foglalkoztatni kezdett újra, hazai aktualitása van. A maga módján ez is kötődik egy dalhoz meg a szabadsághoz, csak immár korszerűbben...

Öröközld ünnepünk, március 15-e alkalmából állt össze kilenc művész, hogy előadják a Nemzeti dalt. Némelyikük vitathatatlan népszerűségnek örvendett a múlt időben, lásd Pataky Attila, Varga Miklós, Nagy Feró. Vélhetően ők is látták a *Kiváltságot*, és megfontolták az üzenetét: aki el-lágyul a hatalom leheletétől, annak menthetetlenül kampó. Ugyanakkor azzal is tisztában lehettek, hogy egy szabadságdal előadására már nem alkalmasak. De szerencsére nem is bajlódtak ezzel, inkább arra törekedtek,

hogy a saját képükre formázzák a *Nemzeti dalt*. Hogy ne a forradalmat, hanem a kiegyezést és a vele járó nemzeti gyarapodást énekeljék meg. Ha úgy tetszik, a kard helyett a láncokat. Láncokban persze már korábban is bővelkedett Pataky Attila, de ebben a közegben még rá tehetett egy lapáttal. „*Talpra..., haza..., fényes..., magyar...*” – új jelentést kaptak ezek a megkopott szavak. Először nem is értettem őket. De most már esküszöm, esküszöm: 1848 óta nem volt ilyen árulkodó a *Nemzeti dal*!

Akárcsak az *Ezek a fiatalok* 1967-ben.

HÚS ZOLTÁN: Tükrös csendélet akt

JÓNA DÁVID

Házibuli

Ki akartam menni a szobából,
hát erre találták ki az erkélyt,
utánam jött egy nő, rágyújtott,
említette szülőhelyét, Erdélyt.

Igyekeztem messzire nézni,
kéményeket, tetőket, az ereszt,
Trianont is említette,
és féltem, hogy belekezd.

Kérdezte van-e csajom, vagy valakim?
Kezembe szorítva volt egy papírgalacsin.
Arra gondoltam, hogy megdobom vele,
hátha csendesül, ha eláll tőle lélegzetvétele.

Félreértené, biztos, akkor jött szóba Orbán,
meg hogy valamit bénázik a kormány.
És nem zavarta, hogy egyszer sem válaszolok,
reménykedtem, hogy hamarosan a szobába visszaimbolyog.

Így telt el egy óra, vagy kettő is talán,
fáradni kezdett, hallottam sóhaján,
majd megkérdezte, hogy igaz, hogy zöld a szemem?
ott pipiskedett előttem, lábujjhegyen.

Éreztem rajta az alkohol szagát,
a vállára volt terítve egy kötött kiskabát,
úgy dőlt előre, hogy majd nekem dőljön,
s hogy utána elcsodálkozzon, persze mindkettőnkön.

Ekkor jött ki még valaki az erkélyre,
reménykedtem, hogy hátha a kis kullancsom férje,
vagy szintén egy vágó kóbor csillag,
és végre valahára majd itt hagy.

A nő is hallotta mögüle a léptet,
mímelt egy könnyed rosszullétet,
bárki légyen a látogató azt lássa,
Oscar-díjas volt a színelőadása.
Ekkor menekülőre fogtam,
még a szobában kicsit szabadkoztam,
de már az utcán vettem a nagy levegőt,
mikor megláttam az erkélyen a nőt.

Nem szólt, csak intett, tétován.
Én visszaintettem. Megremegett a bokám.
A galacsin egy üzenet volt a múltból nekem,
s ezen az estén ez volt a titkos varázsköpenyem.

Mentem csak úgy a lámpasort követve,
galacsint a zsebemben gyűrögetve,
majd egy csatornarács felé dobtam,
még hallottam ahogy toccsan

A híd

A hátsó szomszédtól egy kis kanális választott el minket,
a család a lassan csordogáló vizet Rubiconnak hívta,
és úgy is mondták, hogy átlépnek a szomszédhoz.

Néhány palló volt a híd. Lucból – mondta nagyapám,
olyan hangsúllyal, amire az ember nem mer visszakérdezni,
csak elfogadja, hogy az valami nagy dolog.

A vörös kandúrunk mindig úgy ment át ezen a hídon,
hogy felemelte a farkát, mint valami zászlót, peckesen,
meg-megállva.

Távoli kutyaugatás, frissen kaszált fű illata keveredett diszkréten a környékbéli ólak szagával.

A macskát mindez nemigen érdekelte. Erre a lezser méltóságra születni kell!

Az árokpartnak csalánkabátja volt,
és rajtuk a csillogó hátú csalánbogarak a díszei,
és én szerettem nézni őket, jobban, mint a csillagokat az égen.

Nagymamám szerint, ha ott őgyelegtem a susnyásba az nem baj,
legalább nem lettem reumás.

Eltelt harminc év, elmentünk a fiammal megnézni a helyet.
Mindkét oldalon kerítés, kiskapu, rajta lakat.
A patak kiszáradt medrében levágott fűhalmok,
de a híd még állt.
Luc, mondtam a fiamnak.
Nem kérdezett semmit. Értette.

Ha Faludy feltámadna

Mi volna, ha Faludy feltámadna,
mezítláb jönne, hiszen úgy szokott,
hideg kezével a magasba nyúlna,
ahogy mindig, mikor nyújtózkodott.

Pohár tej, parenyica, és a tojás –
reggelijében kávé, cukor nélkül,
versem teszem tányérja mellé,
és öröm, mert látom, hogy felélénkül.

Beszélgetünk, néma csöndben,
de ez a csönd ad erőt nekem,
a szavak megszületnek, ha kellenek maradnak,
de van, hogy szólni is sürgős.

Bólogat, mosolyog, és néz rám,
közben a versemen tartja mutatóujját,
majd felemeli lassan, s úgy tartja felém,
mint egy vadászpuskát.

Jól van – ennyit mondott,
és már ez több, mint amit vártam,
az ajtóból még visszafordult,
mosolygott és hozzátette:
mennem kell, fázik a lábam.

SEBŐ JÓZSEF

A Trianon-metaphora színeváltozásai – A gyászlobogótól a nemzeti összetartozásig

Az elmúlt száz esztendő irodalmát áttekintve a Trianon-metaphora értelmezési horizontján számos olvasattal és metamorfózissal találkozhatunk – a magyar történelemben bizonyára a legtöbbel. A sokszor hangoztatott szentencia: *Magyar az, akinek Trianon fáj*, önmagában igaz, de az okok és a miértek, a szándékok és a következmények nagyító alá helyezése során számos narratíva fogalmazódott meg. Ezek közül jó egynéhány csak részigazságot, legjobb esetben féligazságot tartalmaz. Trianon a magyar közgondolkodás, a magyar univerzum olyan sötét bolygója, amely körül számos nézet kering. A róla szóló narratívák száma bizonyára közelíti a végtelent, de néhány markánsabban is megragadható.

1. ***Trianon fő oka mégis csak az, hogy nem tudtuk belakni a Kárpát-medencét.*** Elsősorban a 150 éves török uralom miatt, melynek során például Dél-Erdélyből szinte teljesen eltűnt a magyarság, és helyére a román-ság vándorolt be.
2. ***Trianon mint az Osztrák–Magyar Monarchia agóniájának végkifejlete.*** Eszerint a félf feudális, sokféle ellentétes nemzetiségi érdekekkel, törekvéssel megterhelt, bürokratikus birodalom szükségszerűen rohant a saját vesztébe. A nála jóval fejlettebb nyugati demokráciák, főként azok liberális politikusai, egy elaggott, ingatag lábakon álló, sürgős modernizációra szoruló államalakulatot láttak benne. E nézetek jó táptalajra találtak a birodalom határai mentén felsorakozó, mindinkább nemzeti öntudatra ébredő nemzetiségekben, illetve ezek határainkon belül élő, öntudatosabb vezetőiben. E megközelítésben Trianon a felszín alatt érlelődő, elfojtott nemzeti törekvések vulkán-szerű felszínre törése, melyek a vesztes világháború végén összeadód-tak, és a győztes nyugati hatalmaknak már csak a pecsétet kellett ráütniük a szétmarcangolás okmányaira.
3. ***Trianon mint a dzsentri-Magyarország megérdemelt büntetése.*** Az ország politikáját irányító, feudális eredetű, úrhatnám dzsentri még mindig a rég idejétmúlt nemesi nemzetfogalomban gondolkodott, melybe nem fértek bele a nem nemesek, kiváltképp a nemzetiségek, akik jórészt az „aranypatkósok” ezerholdas birtokain tengődtek, mindenféle politikai, gazdasági és kulturális jogtól megfosztottan. Mikszáth Kálmán egyre pesszimistább írói világa is innen táplálkozott: Mi lesz

azzal az országgal, melynek ilyen az uralkodó osztálya?! Ady úgyszintén e végzet előhírnöke: *Nekünk Mohács kell.*

4. ***Az „erőszak békéje” a magyar politikai analfabétizmus jutalma.*** Magyarországnak ez idő tájt nem voltak olyan tehetséges politikusai, akik hathatósan fel tudtak volna lépni a vérszemet kapott román és cseh országgyarapítókkal szemben. Az egyetlen tehetségest, Tisza Istvánt pedig meggyilkolták. A Károlyi Mihályok és Kun Bélák az ítélkező antant szemében tehetségtelen politikusoknak számítottak.
5. ***Kossuth Kasszandra-jóslatának beteljesülése.*** A kiegészés előestéjén a turini remete, Kossuth Lajos égő szavakkal figyelmeztette Deák Ferencet, hogy a Habsburgok birodalma halálra van ítélve, felbomlásakor pedig Magyarország számára sem lesz kegyelem: „én e tényben a nemzet halálát látom” ...
6. ***Trianon a pánszláv törekvések következménye.*** Eszerint a Habsburg örökös tartományok közé sorolt Csehország önálló államiségét a cári Oroszország által irányított pánszláv mozgalom révén kívánta elérni. Publicisztikájukban Magyarország mint „pánszláv ellenes bástya” jelent meg. A pángermánizmussal (melynek uszályában a magyarok is ott vannak) csak a pánszlávizmus képes szembeszállni, és a Fény amúgy is Keletről jön. Továbbá a cseh Masaryk és Beneš olvasatában Trianon „a betolakodó magyarok által elbitorolt ősi szláv földek” jogos visszaszerzését jelentette.
7. ***Trianon egy szabadkőműves összeesküvés eredménye.*** Mert páholyaik oroszlánrészt vállaltak az ország feldarabolásából. Raffay Ernőnek az Országos Levéltárban végzett kutatásai is ezt a nézetet támasztják alá. A szabadkőművesek, Károlyi Mihály mögé felsorakozva, ügyesen átvették a hatalmat, tevékenységükkel gyengítették a nemzeti összetartozás szálait, ami végső soron Trianonhoz vezetett. Másrészt a román és cseh források is azt igazolják, hogy képviselőik a párizsi béketárgyalások során igencsak hathatós aknamunkát végeztek Nagy-Románia és Csehszlovákia létrehozása érdekében. Akik előtt – eme kapcsolataik révén – sorra megnyíltak a nyugat-európai politikacsinálók szalonjai. Miközben a magyar politikusok mindezt rezignáltan szemlélték – már ha tudtak róla.
8. ***A békeparancs Károlyi Mihály és elvbarátai tehetségtelenségének következménye.*** Azért, mert a román és a cseh haderő szinte akadály nélkül foglalhatta el az általa követelt területeket, mindenekelőtt a hatékony fegyveres védelem megszervezését elmulasztó Károlyi Mihály tehető felelőssé. Katonapolitikájának legfőbb végrehajtója Linder Béla hadügyminiszter volt, aki miniszterelnökéhez hasonlóan pacifista nézeteket vallott: Elhíresült jelszava – Nem akarok többé

katonát látni! – minden bizonnyal jelentős mértékben hozzájárult az idegen seregek akadály nélküli előnyomulásához Mások szerint ő csak a bűnbak, valójában nem volt olyan erő a legyengült, kivérzett Magyarországon, mely képes lett volna megakadályozni az ellenséges csapatok beözönlését.

9. ***Trianon egyik fő oka a kommunista utópia, a Tanácsköztársaság.*** Eszerint annak létrejötte, a kommün tündöklése és bukása még inkább ellenségeink malmára hajtotta vizet. Utópiájuk szerint a nemzetiségi kérdés elhanyagolható, azt szükségszerűen a proletár internacionalizmus váltja fel. A sorsdöntő napokban idehaza a Párizsban szalonképtelen kommunisták uralták az országot. Sőt, a románok számára lehetőséget kínáltak az ország megszállására. Nem rajtuk múlt, hogy a határt nem az általuk követelt Tisza-vonalnál húzták meg.
10. ***Trianon mint hadizsákmány.*** E narratíva szerint a győztes nyugati hatalmak, korábbi ígéreteiknek megfelelően, magyar területekkel jutalmazták meg a Monarchia ellen forduló országokat, politikusokat, akik nem egy esetben szószegésért – koloncként – kaptak újabb és újabb területeket. A nyugatiak persze „mosták kezeiket”.
11. ***Trianon a magyar társadalom bénultságának ára.*** A vesztes világháború olyan sokkhatásként érte, olyan mélyre taszította a magyar nemzetet, melyből képtelen volt nemcsak fölállni, de védekezni is. A Tanácsköztársaság *Fegyverbe, fegyverbe!* felszólításának – mint a korabeli visszaemlékezésekben olvasható – messze nem volt kossuthi hatása. Katonáink a négyéves világháború öldöklő küzdelmeiben kifáradtak, az ország pedig kivérzett.
12. ***A trianoni határok megrajzolását végső soron a közlekedés-földrajzi tényezők határozták meg.*** Párizsban nem tévesztették össze a Drávát az Ipolyal, mint az a Trianon-legendák között olvasható, hanem a mai magyar határok mentén található vasútvonalak *innenső* oldalán igyekeztek azokat meghúzni.
13. ***Trianon mint tabutéma*** A „létező szocializmus” évtizedeiben – a proletár internacionalizmus jegyében – teljességgel tabutémának számított. Jellemző, hogy az akkor írt történelmi monográfiák mindössze néhány sorban emlékeztek meg Trianonról. Ám a felszín alatt mégis csak ott parázslott. Az 1975 júliusában, Helsinkibe összehívott Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezleten Kádár Jánosnak volt mersze 35 ország állam- és kormányfője előtt elmondott beszédébe beleszőni a magyarság Trianon-tragédiáját.
- 14 ***Akik csak érzelmi alapon képesek a Trianon-szindrómát értelmezni.*** Akik elszakadnak a realitásoktól, akik a mítoszokra építenek, és ma is te-

rületeket követelnek vissza. Időnként még napjainkban is fel-felbukkan ez a nézet.

15. ***Trianon rejtélyes és megmagyarázhatatlan.*** E metafizikai olvasat szerint az I. világháború kirobbanása és a trianoni béke olyan ismeretlen erők döntése volt, melyek igazi kilétét mindmáig sem ismerjük. Kocsis István értelmezésében (Trianoni Szemle 2011. január–március) mindkettő egy 20. századi misztériumjáték. – Az alapvetően békét akaró uralkodók mögött olyan tanácsadók álltak, akik igazi kilétét, cselekvéseik mozgatórugóit kevéssé ismerjük. Például az agg Ferenc József mögött felsorakozó bécsi „hiénák”, olyan tábornok és „szürke eminenciások” voltak, akik égtek a vágytól, hogy egy győztes háborúval bizonyíthassanak. De ugyanez mondható el szentpétervári, berlini, párizsi vagy londoni sorstársaikról is. Ahogy azt a neves cambridgei történészprofesszor, Christopher Clark *Alvajárók – Hogyan menetelt Európa 1914-ben a háború felé* című művében oly meggyőzően taglalja. Aki a részletes eseménytörténet helyett azokra a bonyolult történetekre és hatalmi viszonyokra világított rá, amelyek a háborút legkevésbé sem áhító, de döntéshelyzetben lévő politikusokat egy brutális katasztrófába sodorták. Milyen kölcsönös félreértések, akaratlan jelzések és félelemmé erősödő gyanakvások vezettek el odáig, hogy a meglévő feszültségekből világháború robbanjon ki. – E narratívákra rímel Ady 1914 novemberében írt verse, *Az eltévedt lovas*: „Vak ügetését hallani / Eltévedt, hajdani lovasnak, / Volt erdők és ó-nádasok / Láncolt lelkei riadoznak.”
16. ***Trianon mint az abszurd világrend igazolása.*** A főként liberális körökben hangsúlyozott nézet szerint a történelem nyitott rendszer, melyben egyidejűleg sokféle alternatíva, illetve lehetőség burjánzik. Hogy ezek közül mi jut érvényre, az sokszor a véletlenek összjátékának eredménye. Az e fajta gondolkodásból következően, mely trónra ülteti a véletlent, Trianon úgy is értelmezhető, mint a történelem „balesete”.
17. ***Trianonnak volt-van pozitív hozadéka is.*** E narratíva szerint a békeparancsot elszenvető magyarság alig érzékelte, hogy országa, több száz éves küzdelem után, végre önállóvá, függetlenné vált. Továbbá egy majdnem homogén ország jött létre, melyben a nemzetiségi kérdés már korántsem olyan feszítő, mint Trianon előtt. És egy etnikailag meglehetősen egységes ország sokkal jobban meg tud felelni a nemzetállami ideálnak. Továbbá, mint azt Gyáni Gábor *Élet és Irodalom*-beli, joggal vitatható cikkében írja: „...a Magyar Királyság legelmaradottabb gazdasági térségei, legarchaikusabb helyi társadalmi is kívül rekedtek az önkényesen meghúzott országhatárokon.

Gondoljunk Kárpátaljára, Székelyföldre és a Felvidék északkeleti részére...Bármily szokatlanul hangzik is, de kijelenthető: az a tény, hogy ezek a területek Trianonnal elvesztek, súlyos ballasztból 'szabadította meg' a trianoni magyar társadalmat."

- 18. *De nézzünk két szomszédos olvasatot is:*** A bukaresti narratíva szerint Trianon a románság évezredes vágyainak beteljesülése. A jó magyar az asszimilált magyar.

A cseh olvasat szerint a Monarchia romjain végre egy modern, polgári, a csehek és a szlovákok összefogásán nyugvó szláv államot sikerült megvalósítani, amelyben az ott található nemzetiségek is, mint a magyarok, sokkal demokratikusabb világban élhetnek, mint a konzervatív, úri Magyarországon, ahol még mindig az úr-szolga viszony a meghatározó. E kettősségnek Márai több írásában is hangot adott.

Trianon sokak szemében gyászlobogó, melyhez a tragédia, a beletörődés, az elkeseredettség hangjai társulnak. Ennek ellenére mégsem a zárándoklás a panaszfalhoz-magatartás a követendő. Sőt: Trianon – mely a magyar tudat alfája és ómegája – ne legyen panaszfal! Ma, amikor békeparancs abroncsai lazulni látszanak, inkább a nemzeti összetartozás gondolatát kívánatos előtérbe helyezni. Hiszem, hogy a politikai cselekvés nemzetközi erőterében most az okos lépések órái érlelődtek meg.

HÚS ZOLTÁN: *Golden Beach*

STANCSICS ERZSÉBET
Illyés Gyula: Három levél

*„Tudom, pusztá szó, amit mondok,
De én a Sorsnak is beszéltem.”*

Illyés Gyula: A Duna fiához

Mióta kidobálásra ítélték a közkönyvtárak és a magánkönyvtárak könyveinek jó részét, és amióta honpolgáraink többsége leszokott az olvasásról, azóta nem tudok megállás nélkül elmenni egy-egy utcára kitett polc mellett. Mint a kitett, halálra ítélt, de szülőre váró, árva könyvgyerek, akik megmentésre várnak. Mert könyvmentés ez! A polcról bárki elviheti, örökbe fogadhatja, amelyiket csak akarja. Még örökbefogadási nyilatkozat sem kell, nem ellenőrzik a hatóságok, hogy jó körülmények közé került-e a könyvgyerek. Könyvgyűjtésennek, örökbefogadásomnak csak lakásom mérete szab kemény határt, pedig szívem szerint mindegyiket megmenteném. Mint az aranyásó, sokszor talállok a régi megsárgult kötetek között igazi kincset! Dobogó szívvel dugom táskámba, és ujjongva gondolkodom arra, vajon mit mentettem meg a halálra ítéelés elől?

Most egy 1978-ban a Magvető által kiadott, Gyorsuló idő sorozatból találtam valamit! Ha Illyés Gyula a szerző, nem hagyhatom ott a szemerkélő, őszi esőben! Tartozom neki ennyivel, hiszen sok élményt szerzett műveivel. Róla mindig az Egy mondat a zsarnokságról, a Nem menekülhetsz és a Bartók verse jut eszembe. Ennek a könyvnek a címe: Szellem és erőszak. Remek fogás! Bármikor írta, aktuális lehet ma is, mivel úgy érzem, hogy ma is kevés a szellem és sok az erőszak.

A szerző nélküli előszó ezt mondja: „Az itt következő időszerű írásokban egy-egy gondolat és adat többször is felmerül. Nem elégszer. Könyvnélkülire való leckék. Keserűek, de jó okulásra. Aggasztó is lehet, ha az, ami időszerű, tartóssá válik. Hasznos tehát az írásmű, amely saját időszerűsége ellen irányul. Ezek az írások mind ezt célozzák; a tartós béke nem könnyű kimunkálása szolgálatában.”

Befészkelvén magam kedvenc fotelemba, felütöttem a könyv első lapjait. Hamarosan odaértem a „Három levél”-hez, amelyet Illyés Gyula és Sziklay László váltott. Illyés ezt bocsátja a levelezés elé: „Magánlevelet írtam, választ... Bármennyire személyesnek szánom is, nem két ember ügye. Illendőnek vélem, hogy ideillesszem azt a levelet is, amely az enyémet létrehozta. Íróját, Sziklay Lászlót, a kitűnő irodalomtörténészt és szlavológust arra kértem, változtatás nélkül nyomtassuk ki, ahogy eredetileg – ő még magánlevélként megírta.” A levelezés kezdete: 1966. október 27.! E dátum

már olyan messze van a ma generációjától, hogy csak a történészek objektív szemüvegén át tudják érteni és értékelni a benne írtakat. Mi, akik már akkor felnőttek voltunk, és saját bőrünkön éreztük a történelem és magyarság kérdését a minket körülvevő nemzetek gyűrűjében, másként ítéljük meg a két nagyszerű író gondolatváltását. Nem véletlenül került a könyv legelejére Illyés: A Duna fiaihoz című verse. A levelezés témája ugyanis a közös múltunk kényes kérdései román, szlovák stb. magyar vonatkozásaiban. Különös ízű múlt, időtétkozló jelen, szorongató jövő...

Az első levél Sziklay Lászlóé. Ezt írja: *»Minden boldogtalan népnek szüksége van a Paradicsomból való kiűzetés álmára, ezzel „kompenzálja” azt, amit élete hiányának vél... 1945-ben a Kelet-Közép-Európa népei más és más fejlettségi fokon álltak és más-más feltételek mellett kezdték el új életük kiépítését... A magyar értelmiségnek már sok olyan „kiművelt emberfője” van, aki tudja, hogy a „régí dicsőségünkről” alkotott, romantikus elképzelésen túl a magunk erejéből kell megteremtenünk a magunk emberségét.«* Mit tartana megoldásnak? A kényes témájú magyar–szlovák, magyar–román, magyar–délsláv múlt és jelen, amellyel szembe kell néznünk, nála a közös múlt számos vonásának hangsúlyozásával történik.

Tudom, a fenti, kiragadott gondolat még vázlatnak sem elegendők Sziklay rendkívüli történelmi tudásának bemutatására, okfejtésének megcsillantására, tapasztalati összefüggéseire. Kérem, nézzék el, hogy én most inkább Illyés levelével foglalnám le az olvasó figyelmét, amely rendkívül értékes adatokkal szolgál egy közös történelmű nép tehetséges fiának pályafutásáról. Illyés szerint a költők, írók a szó és valóság fegyelmezett összeegyeztetői és formálói. Mert fegyelem nélkül semmiféle szenvedély nem kaphat formát, nem lehet köztulajdon. Századunkat is elöntötte egy pestis: a közösségi intolerancia soktünetű, de egy eredetű forróláza. A téboly, a „meg nem gondolt gondolat”, amelyet a világ a század első felében az antiszemitizmus jelenség elnevezéssel vont górcső alá, ma megnevezhetetlenül, rejtetten terjed és fertőz. Az elnyomhatót mindig is elnyomták, a gyengét pontosan gyengesége miatt gyötörték – bármilyen kort is idézünk a történelemből.

Illyés szerint a *„kintről való, rangos írói ábrázolás népünk jelleméről alig van”*. E ritka kivételek közé teszi az egyik legélesebb kritikai elmét, aki már első könyvével, a *Précis de Décom-l’ amertume*-mel világismertségre tett szert: Emil M. Cioran.

A román származású Emil Cioran 1911-ben született a Osztrák–Magyar Monarchiában a Szeben megyei Resináron. Apja ortodox pap volt. 1995-ban Párizsban halt meg. Román–francia író, filozófus, akit Kant, Schopenhauer és Nietzsche érdekelt. A ’30-as évek végén végleg Párizsban telepedett le, ettől fogva csak franciául írt. Filozófiájának fontos motívuma az idő. Politikai filozófiájára Oswald Spengler volt hatással. 10 magyar, 9 román és 27 francia nyelvű könyve jelent meg.

Ő maga egy erdélyi falu román szellemi vezetőjének a fia, gyermekkorának mumusa pedig a magyar csendőr volt. Ha messziről meglátott egyet is, rémülten menekült. Az volt az ellenség, gyűlölni kellett! Azt vallja, miatta irtózott minden magyartól. Mivel Illyés is egy országban nevelkedett Ciorannal, ő is jól ismerte ezt az utálatot: a kard, puska, kakastollas kalappal felszerelt hatalmat. De ugyanígy borzadtak a Vaszgárda szörnyeitől is. Illyés szívesen választotta volna Ciorant a nemzetiségiek közül vitapartnerül, ugyanis nemcsak európai szinten, hanem a közös mélységekből, a lelkükből is beszél. Illyés érdeklődését a magyarok iránti gyűlölete keltette fel.

Cioran ezt írja a *Tentation d'exister* című könyvében, amit Illyés idézni kíván: „...A magyarok tündöklésük idején is mindig magányosan voltak Európa közepén bánatuk és büszkeségük gyűrűjében, még csak sógorságban-komaságban sem a többi néppel. Van ezekben a kifinomult mongolokban valami másutt sehol sem lelhető, befelé fordult kegyetlenségből fakadó melankólia.” Illyés szerint soha ilyen világos megfogalmazása a homálynak, ennyi tiszta adat az indulatok tárházából! Cioran így folytatja: „Irigyléssel tölt el szomszédainknak, a magyaroknak pökhendisége is.” Bár csak a káromkodásokból ismeri, a nyelvünk is tetszik Ciorannak: „Elhallgatnám naphosszat, elbűvöl és megdermeszt, megejt a bájával, a borzalmasságával, nektár-édes és ciánmérgező valahány szavával, erre az agonizálás kíváncsiságára készült szótárral. Az embernek magyarul kellene kiadni a lelkét – vagy ha nem, eleve lemondani a halálról.”

Cioran legkorábbi emlékei 1915-16 tájára tehetők. Románia a központi hatalmak szövetségébe tartozott, azok harci szerencsájától függött. 1916-ban Erdélyből páni menekülés kezdődött, milliók hagyták el azt a területet, ahol Cioran is nevelkedett. 1918-ban a nyugatiak győzelme nyomán Ferdinánd, román király semmisnek tekintette az előző évi békekötést: csapatai megint előzőnlőtték Erdélyt. Újabb menekülés. Cioran egész életére rányomta bélyegét a gyermekkori trauma: futókat csak magyarokat láthatott, üldözött pedig a maga anyanyelvét. Ezek hatásáról lenne tanulság számot adni: innen is, onnan is, a múlt törékeny bizonyosságával...

Illyés az említett példával történelmi képtelenségnek tekinti, ha mai szemlélettel mondunk ítéletet elmúlt idők szemléletében élt emberek fölött, mert ez történelmi képtelenség! Azt pedig erkölcsi képtelenségnek tartja, hogy emberi értéknek minősítsük, ha egy igazságtalanságot lehetőleg fájdalommentesen visznek végbe. Szerinte nem ringathatjuk magunkat abba az ábrándba, hogy egy képtelenségnek az ésszerű kimutatása azonnal hat az észre. Ennek igazolására vette példának Ciorant, a képzett, minden nyugati eszmeáramlat-fürdette elme kitörését.

Bár szívesen fogadná Illyés vitatársnak, mégis hozzá a kellő belső érintkezés. Miért? Ugyanis ők birtokon belül vannak. (A XXI. században

is!) Igazságainkat legfeljebb kérhetjük, de nem érvényesíthetjük. Illyés így fogalmaz: *„Mit beszélhetek meg azzal, akivel nem egy alapon állok? Minden tekintetben egyszintű alapon, aki szenvedélyével is birtokon belül áll? De a birtokon kívüli nincs kívül az emberi méltóságon. Sőt, ez őneki nagyon is a birtoka; ez a vára.”* Elmondhatom Illyés Ciorannal kapcsolatos gondolatairól: legmagasabb formakultúra, egyedi technika, mesteri zárás a képzeletbeli vitapartnerrel! Mindezek mellett aláhúdom Sziklay László nemzetiségi nézetének bölcsességét: a történelemben soha nincsenek befejezett és véglegesen megoldott kérdések. A történelem a maga nemében egy végtelen, áradó folyam.

Engedtessek meg nekem, hogy ne saját szavaimmal zárjam, hanem Illyés: *A Duna fiaihoz* című verséből idézzek mondandójának méltó összefoglalásához:

*„Szalad a Duna s itt marad;
rohan s egyhelyben hánytorog,
Mint a tejúti csillagok!
Öt kis nép kertje alatt.*

*Történet előtti korok,
mesék roppant emlékeként
játsszatja hű hasán a fényt.
Míg futnak fent a századok...”*

Utóirat: Elgondolkodtató, hogy honfitársaink igen keveset tudnak a környező népek kultúrájáról. Sokkal tájékozottabbak vagyunk a nyugat-európai nemzetek történelméről. Az iskolában nem tanítják, a szülők pedig a „sértett nép indulatával” gondolnak a románokra, szlovákokra, szerbekre... Így pedig nem lesz „Dunának és Oltnak egy a hangja”. Az is elgondolkodtató, hogy miért dobják ki a könyveket az utcára, mint egy megunt ruhát? Talán azért, mert ma már a nagy „kultúrharcban” éppen a kultúra vész ki az országból?

BENCE ERIKA

Kánoni, apokrif és profán

Milbacher Róbert *Angyali üdvözetek* (Magvető, 2020)
című regényének szövegtereiről

Pre- és paratextusok

Az *Angyali üdvözeteket*, Milbacher Róbert 2020-ban napvilágot látott regényét 2016-os novelláskötetének, a *Szűz Mária jegyesének* kontextusában értelmezi a kritika; a szintűgy bibliai tartalmakra reflektáló cím, a szóbeszéd, a hamis küldetéstudat és a habókos krónikás szerepének tematizálódása mellett leginkább azért, mert a 2020-as regényt úgy is értelmezhetjük, hogy a novellaciklus egyik-másik darabjából, leginkább 14. fejezetéből [*Az Esperest leteszik végleg, egyszer s mindenkorra*]¹ terebélyesedett regénnyé a történet, amelynek megegyező helyszíne egy sehol sem létező, mégis bárhol elképzelhető késő Kádár-kori falu a maga szocialista intézményrendszerével és szereplőivel: a tanácselnöktől a lecsúszott munkásmozgalmi aktoron, a lezüllött úri figurán át a szintűgy iszákos traktoristáig. Szűkebb tere – mint egy Tar Sándor- vagy Hrabal-könyvben – a kocsmá, ahol végeláthatatlanul hömpölyög a mese, és teremtdik az oral history, a legújabb idők folklórja.

A *Szűz Mária jegyese* és az *Angyali üdvözetek* megjelenése közötti időszakban, 2018-ban látott napvilágot Milbacher második regénye, a *Léleknyavalyák – avagy az öngyilkolás s egyéb elveszejtő szerek természetéről*, amelyet az említésen túl ebben az összefüggésben nemigen vesz figyelembe a kritika, mivel tematikai értelemben valóban távol áll a két másik mű világától: egy 19. századi pesti bűnügyi történet rekonstrukciója. Poétikai értelemben, épp az utóbbi sajátosságából kifolyólag, azonban nagyon is közel áll ahhoz az eljáráshoz, amely az *Angyali üdvözetek* szövegvilágait is szervezi: mindkettő a talált, illetve az utólag rekonstruált szöveg fikcióján

¹ A könyv fülszövege is erősíti ezt az olvasati modellt, amikor kiemeli: „A könyv harmadik szólama részben folytatása a szerző első, nagy sikerű könyvéből (*Szűz Mária jegyese*) ismert falusi történeteknek – végre megtudhatjuk, hogyan lett eretnekké az Esperes, és miért átkozta ki az Egyház.” A recepció is többnyire elfogadja és érvényesíti ezt az értelmezési lehetőséget. Többek között: [horner]: Legyen meg az én akaratom! (Milbacher Róbert: *Angyali üdvözetek*). Népszava, 2020. 10. 31. https://nepszava.hu/3097227_legyen-meg-az-en-akaratom-milbacher-robert-angyali-udvozletek (2022. március 23.); Nagygyéci K. J. Beszélük ezt is, azt is. Revizor, a kritikai portál. 2021. 05. 31. <https://revizoronline.com/hu/cikk/8992/milbacher-robert-angyali-udvozletek> (2022. március 23.); Kiss A. Kriszta

alapul. A *Léleknyavalyák* metaszövege egy 1867-ben íródott, de a megtalálás pillanatáig ismeretlen bűnregény, utóbbi egy apokrifnak vélt irat, Lukács állítólagos tanítványa, „Teofilus szerint való evangéliom” (7).

A szerkesztés argumentáltsága

Az *angyali üdvözletek*ről szóló ismertetések, kritikák és a könyv fülszövege is jelzi a szöveg hármasszintű rétegződését. Az utóbbi szerint a három szöveg (az apokrif evangéliumi, a történeti és a falusi szóbeszéd) háromféleképp járja körül azt a kérdést: „Mi lenne, ha nem Jézust tekintenénk Megváltónak, hanem Keresztelő Jánost?”

A három nyelvi és beszédmódbeli réteget a kötet szerkesztés módja is megkülönbözteti; a címek és sorszámozások szögletes zárójellel határozott szerkesztői koncepcióra és ténykedésre utalnak: az apokrif „evangéliom”-i részek kurziváltak, és a hármasszintű tagolódású fejezetek élén állnak azzal, hogy az utolsó, 12-ik (csonka) fejezetet már csak a *János fővétele* című evangéliumi részlet alkotja, míg az utolsó előtti, a *János tanításait* közreadó fejezetben összecsúsznak a különböző beszédmódok, ezért nem lehet egyértelműen megállapítani, hogy az adott rész szöveghez idézet-, másolat- vagy interpretáció-e, s ki a közvetítője. Az apokrif szöveget, amely „egy Zakariás nevű [...] Abija rendjéből” származó pap és „az ő felesége [...] Áronnak leányai közül való” (19) (valójában: Keresztelő Szent János szüleinek a *Bibliából* is ismert) történetéről szól, az arab számokkal jelölt falusi történetek (az *Angyali üdvözletek* című regény részei) követik. Ezeket kocsmai beszélgetések, mesélések színes kavalkádja alkotja: főleg Sekrestyés Pista beszédei, emellett – a *Szűz Mária jegyesében* is szereplő – Titi, vagy Lali, Szirony Gyurka, olykor más felszólalók, kommentálók történetei, amelyeket egy – a beszélők szövegalkotására és szóhasználatára vonatkozó megjegyzéseiből tudjuk – kívülálló elbeszélő közvetít számunkra. Az igazán talányos részeket a harmadik, római számmal jelölt szövegegységek jelentik; a fülszöveg írója ezeket tartja a második nyelvi szintnek, amelyet „a történeti Júdeába vezető” síkként határoz meg, s amelyben „Zakariásnak, János apjának szerencsétlen kimenetelű templomi szolgálatával” veszi kezdetét az elbeszélés. Érdekes megfigyelni, hogy az evangéliuminak mondott részben is így szerepelnek, és a közreadó szerkesztő vagy elbeszélő is végig Zakariásról és Erzsébetéről beszél, a római számokkal jelölt elbeszélésrészekben viszont a – feltehetően héber eredetű – Zecharja és Eliséva néven szerepelnek, holott első látszatra azt hihetnénk, hogy a Teofilus által írt apokrif irat az archaikusabb jellegű. Épp ezért fontos kérdés, kinek az írásait vagy beszédeit is tartalmazza a második – a kötetben harmadikként következő – beszédű.

Lehetséges interpretációk

A könyv fejezeteiben másodikként és harmadikként következő szövegek összefüggései alapján egyértelműsíthető, hogy a másodikban Sekrestyés Pista és ismerősei „beszélik szét” (miként a folklór irodalomban zajlik a különböző dallamok és szövegek „széténeklése”) az Esperes – miután az Egyház „letette”, azaz eretnekként kiátkozta – jobb hallgatóság hiányában a habókos Sekrestyés Pista előtt tartott prédikációit. Ezek a szakrális tartalmú beszédek viszont úgy (is) értelmezhetők, mint olyan bibliamagyarázatok, amelyeket – megvilágosodását követően – az Esperes alkotott, s amelyek Lukács evangéliumára, pontosabban annak az állítólagos Teofilus által jegyzett apokrif változatára vonatkoznak. Tisztázásra váró kérdések azonban még így is várnak az aktuális olvasóra. Leginkább – ha elfogadjuk a három szöveg egymásra történő reflektáltságának előbbi értelmezését – az, hogy ki a harmadikként megjelenő szövegfolyam, a profán bibliamagyarázatok szerzője, illetve – ha az Esperest tekintjük annak – ki jegyezte le az tanításait?

Noha Sekrestyés Pistának igen szép kézírása volt, és a sok írástól „ínhüvelye lett” (68), nyilvánvaló, hogy őt az Esperes csak mechanikusan is végezhető másolással (például a Teofilus által írt evangélium lemásolásával) bízhatta meg, hiszen még élőszóban sem képes komplex és összefüggő mondatokat formálva továbbadni a hallottakat, az olvasott szöveget pedig egyáltalán nem tudja értelmezni. Így a harmadik szöveg szerzőjének kiletére két lehetséges választ adhatunk: az apokrif evangéliumot és a róla szóló profán magyarázatokat tartalmazó szöveget az az idegen hozta, aki-ről később kiderül, hogy az Esperes szemináriumi társa volt, majd Ausztráliába emigrált, ott szektás lett, s akinek látogatását követően „bolondult meg teljesen az Esperes, és akkortól kezdett másképpen prédikálni, meg akkor akarta kivitetni a templomból a mosolygós Szűzanyát, ami aztán a végén egészen odáig vezetett, hogy a szegény sekrestyés Pistának le kellett vágnia a fejét, bár a Titi még most sem tudja felfogni igazán, hogy annak meg mi értelme volt. Miért kellett ezt csinálni azzal a szerencsétlen Pistával az Esperesnek” (209). Viszont az is feltűnő, hogy az elbeszélő is ismeri, sőt, maga közvetíti, miről szól a Sekrestyés Pista által lemásolt irat vagy iratok, mi több, a könyv ezeket a szövegeket is tartalmazza – felmerülhet bennünk az a gyanú is, hogy az elbeszélő maga az idegen, illetve a harmadik kézirat szerzője.

Az *Angyali üdvözetek* az említett három mellett tartalmaz egy virtuális negyedik, sőt, egy ötödik szólamot is. A Zakariás papról és feleségéről, Erzsébetről (Zecharijáról és Eliséváról, Keresztelő János szüleiről, illetve szolgálólányukról, Mirjamról), valamint Keresztelő Szent János életéről, cselekedeteiről és tanításairól szóló apokrif iratoknak ugyanis csak akkor van értelmük, ha azoknak tartalmát folyamatosan összevetjük a

kanonikus evangéliumok, különösen a teofilusi iratok említette Lukács evangéliumának tanaival; tehát a regény szövegvilágainak háttérnarratívájaként az Újszövetség könyvei működnek olvasatunkban. Az utóbbiak, azaz háttérszólamok között kell említenünk továbbá az európai festészet történetének angyaliüdvözlet-tematizációit, illetve Madonna-képeit; a borítóképen Leonardo da Vinci *Sziklás madonnájának* részlete látható Árvai Judit tervezésében.

A főcím többes száma és a borítóképen kiemelt festményrészlet, ahol csak a rámutatás gesztusa látható, de nem tudni, hogy az a két kiseded (Jézus és a majdani Keresztelő János) közül kire irányul: a kiválasztottság kettősségét, alternatíváit sugallja. Nemcsak az apokrif iratok, Márk, Máté és Lukács evangéliuma is elbeszéli, hogy az idős és gyermektelen Zakariás papnak is angyal hozza a hírt, hogy felesége, Erzsébet (Eliséva), akiről már „elmúlt az asszonyi természet”, fiat fog szülni. A regény két szólama – a kanonizált iratokkal ellentétben – az angyali üdvözletnek ezt a változatát helyezi az elbeszélés előterébe, s noha egyetlen mondatában sem kérdőjelezi meg a megváltástörténet érvényét, a háttérben mégis eljátszik valamiféle „mi lett volna, ha”-gondolattal. Amíg a kanonikus tanok szerint Keresztelő Szent János, aki anyai ágon Jézus unokatestvére, felismeri Jézusban a Megváltót és felkészíti az embereket az eljövetelére, a regény y vonatkozó fejezetének (*János tanítása*) interpretációjában viszont így szerepel: „Lőn pedig, amikor az egész nép megkeresztelkedett, akkor eljőve egy galileai ember a Jordán mellé Jánoshoz, hogy megkeresztelkedjék ő általa. És ez az ember pedig Dávid családjából származott vala, és már akkoron sok tanítványt maga köré gyűjte, hirdetvén, hogy ő lenne amaz eljövendő király, a zsidóknak megígért királya” (219–220).

Miért tették le az Esperest végleg, egyszer s mindenkorra?

Az Esperes, aki „tényleg furcsán viselkedett már a kezdet kezdetén is, vagy legalábbis voltak elég különös szokásai neki szép számmal” (85), de alapjában véve nem kerül összeütközésbe a közösséggel, mi több, kevés kivétellel kedvelik is a falubeliek, megegyező vélemények szerint a „nagy szakállú zsidó(forma) ember” fel- majd a plébániáról való eltűnését követően „lett olyan furcsa, meg prédikált mindenfélét összevissza” (70). S noha Titi a gyanú felmerülését követően csak jóval később jár utána a dolgoknak, ki is volt valójában az Esperes, s tudja meg Icuka nénitől, aki pedig a Püspökatyától szerez tudomást a plébános előéletéről, hogy a nagy szakállú idegen az esperes diákkori barátja, emigráns pap, aki Ausztráliában beállt egy szektába – az olvasó, a falubeliekkel ellentétben ismeri és el is olvashatja a plébános prédikációinak alapját jelentő apokrif iratokat és az azt értelmező profán szövegeket. Ezeknek ismeretében,

és a kanonikus evangéliumi tanítások érvényében könnyen levonhatja a következtetéseket, hogy az Esperest a Szentírástól eltérő, azaz eretnek tanok hirdetéséért „teszik le”, vagyis utasítják ki az egyházból, amelyeknek lényege, hogy relativizálják vagy tagadják Jézus szerepét, és Keresztelő Jánost tartják Megváltónak. Nem nehéz kideríteni, de Milbacher egy interjúban² el is mondja, hogy a mandeánusoknak nevezett szekta tanairól van szó.

Mindez magyarázatot adhat arra, hogy miért akarja eltávolítani a mosolygós Szűzanya-szobrot a templomból, s miért határolódik el a templomjáró asszonyok egzaltált Szűz Mária-hitétől, de nem ad egyértelmű magyarázatot személyes tragédiájának mibenlétére, s hogy miért rendelkezik végrendeletében saját fejének halálát követő levágásáról és elrejtéséről, s hogy mit szeretne közvetíteni ezzel a Keresztelő Szent János történetét másoló, de jelentéstartalommal összekapcsolni nemigen lehetséges gesztussal.

Mitől tragikus figura az Esperes?

Az apokrif iratok közé ékelődő falusi történet, Milbacher Róbert regénye, amelynek szövegterében az „angyali üdvözetek”-eknek ironikus jelentése van (például: „félíg angyallá piszkált kötöttűs Bandika”), az ún. kocsmaregények és -történetek sorába illeszkedik: amilyenek a krušovicei sörözőben (Hrabal), a mi utcánkban (Tar), a mi kis falunkban, Teca kocsmájában, vagy akár a budapesti zugkocsmákban (mint amilyen a *Mexikó* Szeifert Natália regényében) megjelenő, iszogató, részegen diskuráló vagy monologizáló szereplők (régebben: Krúdy- és Tersánszky-hősök) ajkán teremnek, és állnak össze narratív folyammá. Ezeknek a kocsmai elbeszéléseknek a világában elevenedik meg előttünk a késő Kádár-éra nevenincs falujának látszólag rezignált és derűs élete, csupa lecsúszott, de szeretni valóan habókos figurával, ahol még a fogyatékos Bandikát, a púpos és együgyű Sekrestyés Pistát és a „letett” plébánost is szeretik vagy legalább elfogadják az emberek. A felszín mögött azonban csendben perceg és felőrli a lelkeket a kilátástalanság és a szabadsághiányos nyomorúság.

Az Esperes végakarátát végrehajtó sekrestyésről például megjegyzi az elbeszélő, hogy „kicsit meg is verhették a Pistát a pártházban, de azért nem nagyon bántották, mert látták rajta, hogy úgyis hiába vallatják, nem fog az mondani semmit” (10–11), a fodrász Marika meg kikoszarozta a Pistát, „mert ő egy púposhoz mégse mehetett hozzá” (13). Bözsi néni meg,

² Görföl Balázs: Eretnekek és messiások. *Jelenkor Online. Irodalmi és művészeti folyóirat*. 2020. 10. 19. <https://www.jelenkor.net/interju/1836/eretnekek-es-messiasok> (2022. március 24.)

akit „olyan egy tisztességes asszonynak ismertek a faluban, hogy párját sem lehetett volna találni” (145–146), hosszú kötőtűvel igyekezett annak idején „elcsinálni” a magzatát, mivel nem jött haza a háborúból az ura, „és hát nem akart szégyenbe maradni senki előtt, de főleg a világ előtt nem” (145). A jövevénynek tekintett Szirony Gyurkáról, a valamikori ficsúrról, aki – feltehetően – pártmegbízott vagy besúgó volt (hiszen ismeri az Esperes aktáját is) azt beszélük, hogy nem is áthelyezték, hanem egyenesen elzavarták a falujából. Csonka lábfeje miatt alkalmatlannak minősülve a frontszolgálatra, s egyedüli férfiként maradván a nők, gyerekek és öregek védelmezőjeként a faluban, „ott segített..., ahol csak tudott” (164), első-sorban a nőknek, mígnem a falu összes gyereke reá kezdett hasonlítani, amitől megijedtek a tanácsban, főleg, amikor a frontról mégiscsak kezdtek hazaszállingózni a megmaradt férfiak. Viszont „a berendezkedő munkáshatalom is igényt tartott a szolgálataira” (166), ami viszont arra enged következtetni, hogy a saját maga is gerjesztette anekdotája mögött – mint szinte mindannyiuk esetében – sötét vagy traumatikus múlt lappang.

Az Esperes életének titkai a helyiek számára két forrásból bomlanak ki: egyrészt Szirony Gyurka, aki ismeri a rendőrségi aktáit, közvetít róla tudnivalókat, másrészt Icuka néni jut birtokába lényeges információknak, amikor elmegy a Püspökatyához. Mindketten egy egymástól sem független besúgói és jelentői hálózat tagjai, s valamilyen módon mindkét hálózatnak szűrte a szemét az Esperes tanítói és prédikátori tevékenysége. A helyiek és velük az olvasó végül ezekből a töredékekből rakhatja össze az esperes életrajzát, aki kikeresztelkedett zsidó fiú volt és a holokauszt idején – feltehetően jómódú szülei pénzadományának köszönhetően – a papnevelde növendékei között bujkált. A háborút követően az ifjúsági mozgalom elkötelezett tagja lett, majd annak betiltása után jelentkezett maga is paptanoncnak, hátrahagyva ugyancsak mozgalmista szerelmét, akiről azt is suttozták, hogy börtönbe került. A papi szemináriumon ismerkedett meg egy nálánál jóval idősebb férfival, akivel feltűnően összehajló gondolatokat osztott meg vele a *Biblia* tanairól, s aki később rabbiként, „nagyszakállas zsidóforma emberként” jelent meg újra az Esperes életében, miként a falusiak megjegyezték, végleg „megbolondítva” őt. Annyit még leszűrhetni ezekből a mesékből, hogy két nagy lelkiismereti folt ült az esperes lelkén: egyrészt – mint akkoriban a papság jelentős részét – beszervezte az államvédelem, s kénytelen volt jelenteni a párttitkárnak az egyház ügyes-bajos dolgairól, másrészt élettársi kapcsolata tiltott magzatelhajtással ért véget, „és hát a tiltott kaparást nem nézte jó szemmel akkoriban az állam sem, nem csak az Isten” (192).

Az Esperes életének tragikumát talán abban rejlik, hogy az istenháta mögötti falu életében és alakjai között az egyetlen, aki nemcsak éli, vagy elfogadja, nemcsak beszél róla, de értelmezi is a sorsát, mi több, nemcsak

sodródik velük, hanem hisz is eszmékben és mozgalmakban, valamiféle világmegváltó tanokban, a profán megváltás lehetőségében, ezeknek szentelt élete azonban ugyanazokat a buktatókat és végkimeneteket (kiábrándulás, tiltott magzatelhajtás, rendőrségi meghurcoltatás, kiátkozás) tartalmazza, mint a tudatlan, habókos, együgyű és kocsmatöltelékként egzisztáló falubelieké.

Az Esperes az egyetlen, aki fizikailag soha nincs jelen a kocsmá világában, mi több, az elbeszélés aktuális idejében már nincs is az élők sorában; a beszédben (az oral history és a magánmitológia terében) él csupán, de ott annál erőteljesebben, hiszen a tanácsban, a pártban, az egyház intézményeiben és a kocsmában is róla, az ő életéről és cselekedeteiről folyik a diskurzus. Az lehet az érzésünk, hogy az Esperes különleges végakarata, hogy – mint Keresztelő Jánosnak – vágják le a fejét, egy tökéletesen megtervezett anekdota legfőbb motívuma, amellyel biztosítja saját története továbbélését, legendásodását.

HÚS ZOLTÁN: Csendélet dióval, sajttal

PÉNTEK IMRE

A tanítás elkötelezettje

A hetvenéves Bakonyi Istvánról

A tanításhoz ember kell. Ez jutott eszembe, amikor Bakonyi Pista születésnapjára készültünk. Meg az az epizód, amit az *Irodalmunk színei* című kötetben írt le: „Apám befejezte a tanítóképzőt, de igazából nem volt kedve a tanításhoz. A balinkai szénbányáknál dolgozott mindvégig különböző gazdasági munkakörökben. Úgy érzem, pedagógus álmait nekem kell megvalósítanom.” A József Attila-i „taní-tani” jól sikerült, a fiú bepótolta az apa mulasztását, és szinte minden iskolatípusban tanított, gyermekek ezreit próbálta beavatni az irodalom szépségeibe. De még ennél is tovább jutott. Az irodalom terén a kritikusi pályát választotta, egy egész nemzetet akart az irodalom értékeire rávezetni. Amikor könyvei között tallóztam, már el is felejtettem, az említett 2016-os kötet ajánlását én írtam, és a bevezetőben a következő mondatot sikerült összehoznom: „Minden irodalom a feldolgozás, a kritikus által nyeri el valódi értelmét”. Nos, ez a szélesebb tanári pálya mindennél megpróbálóbb, hiszen a szorgalom, a kitartás mellett némi tehetség is szükségeltetik, hogy miként lehet a folytonosságot megteremteni a régi, hajdani értékek és jelen kiválóságai között. Ez a tanári pálya, amely a legszélesebb horizonton gondolkodik, Bakonyi Istvánnak sikerült. Nemcsak a kritikusnak, a szerkesztőnek, a válogatónak, az értékmenedzselőnek, a szervezőnek. De nézzük a teremtést, ami mindenképpen lenyűgöző. Már 2016-ban 27 kötetet jegyzett, a legkülönbözőbb kiadók által. Voltak ebben helyi kiadók, országos, tudományos és szépirodalmi műhelyek, Pistánk mindenütt megtalálta a maga feladatát. Mert a tanári pálya vállalása mellett más téren is megtalálta önmagát. Mégpedig hűsége révén. Egyike azoknak, akik megtermékenyítő szeretettel viszonyultak a szülői tájhoz, Bodajkhoz, vállalván annak minden gondját-baját. Bár felsoroltam a lehetséges szerepeket, amiket vállalt, a tehetséggondozást nem említettem. Pedig e téren is kiemelkedő pozíciót ért el. Talán abban az időben is, amikor együtt szerkesztettük az *Árgust*. És Bakonyi szemének, figyelmének köszönhetően számos tehetség indult el a pályán. Ennek éppen szép példáját adta az *Irodalmunk színei* című kötet. Amiben interjúkat találunk a helyi tehetségek, a város és a megye szülötteivel, akik erre az időre már meg tudták formálni arcukat, a megye irodalmának értékes szereplőivé válva. Bakonyinak erre is volt figyelme. De mielőtt ebbe elmerülnénk – hisz volna mit e téren is elemezni –, ne feledjük: két Kossuth-díjas költőnk lett a monográfusa. És

akkor kezdett velük foglalkozni, amikor még a díjat még csak ígéretnek tekinthettük.

Sok dologról lehetne még beszélni. Az újságíróról, a rádió- és tévés szereplésekről, arról az önzetlen figyelemről, amivel a helyi értékeket követte és kezelte. Az országos vizsgálódások mellett.

És most hirtelen hetvenéves lett. A tanítást a főiskola után sem hagyta abba, eddig.

Most arról beszélt, terveit között dédelgette, hogy volt iskolájának tehetséges gyerekeit szakkörben felkészíteni arra, amit egész életében fontosnak tartott: az irodalom szeretetére.

Hát mit is mondhatunk? Teljék ebben is kedve. Az embert kívánó tanári pályát megfutotta, reformátusként is vállalva a maga dolgát. A hűség próbáit is megállta. Tiszteletét leróta a nagy elődök előtt. Itt az ideje, hogy mi is ezt tegyük: sokfelé tekintő építkezései maradandóan járultak hozzá a múlt és jelen, az irodalmi folytonosság megteremtéséhez. S kívánjuk, hogy ne fogyjon energiája, az évforduló, a neki járó elismerés sokszorozza meg nemzedékeket összekötő erejét.

FELLINGER KÁROLY

A bizonyítékok

Bakonyi István 70. születésnapjára

A bizonyítékok olyanok, mint az
üres húsvéti csokinyuszik a szí-
nes, édesipari alumínium
csomagolófóliában. Amikor

letéped a vékony papírt, amit a
nyolcvanas években jó szüleid még
rátekertek az antennazsinórra,
hogy jobban, élesebben láthassák a

tévéadásokat, hamar kiderül,
a csokinyuszik valójában csoki-
mikulások, ráadásul ez is csak
egy előre kitalált reklámfogás.

HÚS ZOLTÁN: Csendélet sárgabarackkal

HÚS ZOLTÁN: Csendélet szilvával

HÚS ZOLTÁN: Vesna

HÚS ZOLTÁN: Éjszakai csendélet

BALAJTHY FERENC

Sisyphus

(A Magyar Rajzfilmkirály, Jankovics Marcell emlékére)

Napot görgetett az Égre fel,
És áll fenn, a Golyópiramis!
Gyolcsból kitörtek a Magyar
népmesék, s élhetnek ma is!
Gurult a Nap, A Fehérlő fia,
Minden reggel föl és vissza,
Mert, állandóan küzdeni kell,
Ki igazak álmát nem alussza.
A Csodaszarvast űzni egyre,
János vitézt, és Mondáinkat
Tanúságtevőknek megidézve!

S az Ember – igazi – tragédiája,
(Lehet, már örökre ez marad,)
Hogy az is jobblétre szenderül,
Kinek sohasem volna szabad!

A Duna

(Sz. G.-nek, az égi mezők szerkesztőségébe)

Születésünk szent bölcsője,
Szerelmeinknek ringatója. –
Szabadságunk bús vándora,
Életkavicsok hős csiszolója.
S világot világgal összeköt,
Kékebb minden kékek között.
Létünk vize, kenyere, sója,
Halálunk hármaskörösója!

*Elcsippentett ország**„Íme, hát megeltem hazámat...”**(J. A.)*

Együtt áll Mars és a Venus, de kinek
Hoz akár bűnt, és kinek bűnhődést?
Füvön korom, homok, benzingőz, és
Játszótéren dallamvesztett kicsinyek.

Építhetnek panelbolyt mindenkinek!
Elcsippentett Ország maradsz pórén,
Csupasz csataló, s nincs rajt kötőfék,
Mint a mese, tőlünk már tovalibben!

Városban fák árnyékát fosztja beton,
Ahogy a lopó bort szippant, és befog
Az édes légkorty, megtartó remény!

Migráns már itt varnyú, s feketerigó,
Ég, szép hússzelet, a Nap aranycipó,
Nyúl a kéz, a szív, lélek, hogy elérd!

LENCSES KÁROLY

Töröld le rólam

Töröld le rólam.
Töröld le.
Faágak árnyékát.
Töröld le rólam.
Töröld le.
Álmok magányát.
Bagoly pillantását.
Töröld le rólam.
Töröld le.
Szemem vakságát.
Holdat, napot, csillagot.
Töröld le rólam.
Töröld le.
Átkot, huzatot.
Ajtót, min nincs kilincs.
Töröld le rólam.
Töröld le.
Kanyargó küszöböt.
Vedd el utamból gyökeret.
Töröld le rólam a penészt Töröld le, ha lehet
Töröld le egészen.

Vágyódás

Elgurult, ledőlt égbolt.
Fűben angyalok ülnek.
Kisiklott szó vagy.
A kereszt alatt térdepelve.

Duruzsolnak, énekelnek
Kisiklott vonatok.
Sínek hullámzanak.
A tavaszi virágzásban.

Imbolyog az idő.

Szédül a mennyezet.
Letakart tarlók, süvöltenek
Eső itat. Magod ima.

Ellenállhatatlan vágyódás
Rak eléd kavicsot.
Hűvös simasága kényszerít,
Hogy ökölbe zárd kezéd,
S fölnézz a halálra...

Velem lélegezz

Hegek, belepnek.
Ezek nem kölyökkori tévedések.
Nem sziklán eső vájta kiszögelés,
Még csak természetesnek sem mondanám,
És még is tele vagyok sérüléssel.

Ne gondold azt,
Hogy akárcsak egy percre is láthatod.
Nem olyan közel nem engedlek.
Forradásaim szél temetni, eső mossa, nap fehéríti.
Olyan közel nem léphetsz, hogy velem lélegezz.

Levetkőzik mind
Előttem, aki egyszer elbújt előlem,
És a sötétből a részekből öltögette nyelvét, rugdosott felém.
S én, ha letépem szikla ormát, megmászom sötétséged,
Nem lehetsz elég erős, hogy velem lélegezz.

SZENTE B. LEVENTE

Álmaiban titkon Istennél van

*„... könyvtárnyi semmi a világ, kínosan olvasmányos.”
(Tompá Gábor)*

majomnak fájdalmas
szégyene az ember

a többi szájról olvasható lehetne –
csak kérdezd meg az állatokat

az ember aki levetette hetvenhét bőrért is immár
eluralkodott régi új önmagán

mert nem lelte alatta sem
igazi arcát – lelkét gépeknek adta át

hallgat a majom – konokul miként az megszokott
felejtetni próbál

álmaiban titkon Istennél van –
imára jár

(hova tovább)

„...Isten helyett betű tilt tőled egy kőtablán.” (Iancu Laura)

kerítenek még
kívül-belül pofonok
az alulnézet fixaideája ez
régi emlékmérték mondanád
pedig volt az az út –
anyáknak apáknak útba igazítása

tragikus sorsunk
úgy látszik adottság –
úgy születünk bele
hogy az nem is várt
mentegetőzésre több
időt szánsz

az ember száműzte személyes emlékeit
helyébe kapcsolókat tett be és ki felirattal
amelyeket aztán távolról is irányítani lehet

mert más minden feledhető
lemérhető
kifizethető

képzeled
mindent lehet neked

megöletni másokat
asszonyért
aranyért

bilincsbe vert
hazug szabadságlevelekért

árulóként
hova tovább

HÚS ZOLTÁN: Zacskó

JUHÁSZ ZSUZSANNA

A felesleges Rómeó

Azt olvastam, semmi gond, az emberiség nem marad bolygó nélkül, ha a Nap és vele a Föld elpusztul, mert addigra biztosan kihál. Az egész, az egész emberi faj, mivel bonyolult, és a bonyolult fajok hamar kihalnak. Maguktól. Pedig talán nem is olyan bonyolult ez.

Legalábbis nekem, te, Rómeó, tiszta voltál mindig, mint a víz. Talán a kék szemed tette, a vízsín, az égszín, a szabadság örök színe, hogy mer-telek nézni, és mertem elgondolkodni terajta, és persze Júliádon is. Ha fiatalok lennétek, egyszerűbb lenne minden. Mernétek a szerelmetekért a természethez nyúlni. Bevonzani mindazt, ami kapcsolatokat megtá-mogatná, mindazt, ami nem emberi, mégis rajongásra érdemes, s ezáltal hitelessé tenné a ti rajongásotokat is egymás iránt. Ha fiatalok lennétek, előkeresnétek az agyatokból minden szépet és jót, amit eddig láttatok és megéltetek, tengert, sziklát, búzamezőt, anyjához simuló csecsemőt, ma született borjút, csikót, ami éppen első lépését teszi a világban. És napot és holdat, és virágot és hasznos, de haszontalan szépet is. Szerethetnétek egymást, ahogy a fiatalok, ahogy valaha fiatalon szerettetek.

De öregek vagytok, vagyis a középkorúság vége felé jártok, és nektek már csak hatalmatok van, ügyességetek és okosságotok, hozzáértésetek van a megélhetéshez, az anyagi javak megszerzéséhez és megtartásához. És nem meritek, és talán már nem is tudnátok úgy szeretni egymást, mint régen. Hogy is tudnátok? Az önuralom, a fegyelmezetten, céltudatosan, sikeresen leélt évtizedek savában, seprőjében szétmaródtak, feloldódtak a szavak, az igazi, a színtiszta akarát és vágy szavai. S amit igazán akarta-tok, azt száműztétek magatokból, azt a testetekbe, fizikai valótokba szám-űztétek. A szótlán és vétlen testbe, ami sokáig csak hol itt és hol ott fáj, és csak kicsit és elviselhetően, és volt rá mindig gyógyszer is, és pár nap is, és el is múlt csakhamar.

De ez itt, Rómeó, nem múlik el, ez itt a te Júliád nem múlik el, nem akar elmúlni, mert dolga van veled, mert szeret. Téged szeret, Rómeó, bár mindig alszik, vagy ha nyitva is a szeme, itt ugyan nincsen, éber kómá-ban van. Innentől, ebből a világból már nem lát és nem hall semmit. De ha eljön az éj, pár hete belázasodik folyton, érted égeti a testét, és neked lobogtatja, táncoltatja teste tüze körül a lelkét, azt, ami a lélekből maradt, vagy a teljeset, Rómeó, hisz a fejébe nem láthatok én sem. De bármi van ott, érted van, csak te érted. És tudom, nincs szomorúbb, mint egy katéte-res, gyomorszondás szerelmes asszony, akkor is a tied ő, neked lázasodik estelente. Nézd és vigasztalódj, szentem, nézd és örülj, nézd és mosolyogd

meg szerelmetes ügyességét, hogy nem is fényevő, nem, mert napra már sose visszük, hanem melegevő. A levegőből és a tápból veszi az erőt, a meleget, nézd, ha kánikula van odakint, a teste is forróbb, ha enyhül az idő, a tüzesedése is megáll valahol, valahol a tiszta vágy és az elégedés között. De ezt ő tudja, és tudja, mert nem halálíg, sose halálíg forrósítja fel magát, csak addig, amíg te vagy, ahol te vagy, csak a vágyakozásig teutánad, nézd csak. És megértem azt is, ha menekülsz innen, ha a nem értés, a csalódás köpenyébe burkolózol, ha azt hiszed, neked csinálja ezt az egészet, neked ezt a szótlan, agyatlan mozdulatlanságot, neked és egyedül csak neked bosszulja meg az önuralommal teli évtizedeket, pedig nem. Ahhoz, ahhoz az élethez, amit ő élt, ő is kellett. Ne legyél olyan önhitt, fiacskám, hogy azt hidd, érted élt csak, érted vállalt annyi mindent, ami aztán mégis az ő ellenére fordult. Mert vállalta azt önmagáért is, és a gyerekekért is, csakhogy most csalódásokra van. Azt hiszitek, csak arra van, és menekültök előle, látogatjátok sokszor mindahányan, de csak percekre maradtok. Mert ezt nem akartátok, ezt nem, te és a már felnőtt gyerekek, ezt már nem. Bár számolatlan fogadtatok el minden erőfeszítést tőle, minden munkát és pluszmunkát, minden házimunkát, és minden házi finom falatot, azt azért nem gondoltátok volna róla, hogy egyszer mindenért megfizettet. Hogy egyszer fizetnetek kell minden tőle származó jóért, azzal, hogy most néznetek kell, látni, hogy él, de nem él mégse. Mert senkiért se él, mert azt se tudja, hogy kicsoda. Pedig nem, pedig nem haragszik senkire, hogy ide jutott, nem is tud haragudni, mert ahhoz az kellene, hogy lássa, belássa, hogy ti az akadályai vagytok őneki. És neki már nincsen semmi akadály, előtte semmi akadály nincsen, csak azért nyafog olykor, ha kimozdítják fekvő, nyugvó állapotából, vagy ha a láz ellen vizes ruhákkal hűtik a testét. Nézd csak és ne szaladj, tűrd a lázadását, és merd bevallani, előbb magadnak, hogy őbenne nincs már más, csak szeretet, csak névtelen, jeltelen, alakatlan melegség, semmi más, és ez teérted van főleg.

Miattad és érted.

És ne hallgass magadra, hogy minek, minek jössz, hiszen fel sem ismer már, és a nevedet se mondja. Mert ha szeretted, és te szeretted a világon a legjobban, akkor, ha nem is mondja, mert beszélni nem tud, akkor is teérted forrósodik. Ha hiszel magadban, fiam, hiszed, hogy az a láz, az az esti erőfeszítés mindennap az az emléküledék, amiből a láz lesz, ami még itt, ezen a földön tartja, az tőled van, a veled töltött életből van, mert ez is született nektek, ez a múlhatatlan valami, ez a beszédes, néma láz is, a két gyerek mellett. Hát ezt nézd, Rómeó! Nézd és örülj, és ne fogd a kezét, és ne mondd, hogy kirántja a tiedből, mert ő már akarattal nem csinál semmit. Csak rebben a keze olykor, mivel keze van és idege van, kéreg alatti mozgatórendszere is van, hát olykor moccan egyet a keze, lába vagy a feje, de akarat már nincsen a mozgáshoz. Sajnálom, fiacskám. És ha eszed van, nem hallgatsz senkire, és nem hiszed, hogy Júliád ott van,

ahol az összes kóvás, az élet és halál közt, hogy csak azért van még itt, hogy alaposabban felkészülhessen a túlvilági útra, és akkor teszel jót neki, ha miséket, oratóriumokat hallgattatsz vele, vagy ha halottaskönyvekből olvasol fel neki. Nem, ő kinevetne téged, ha friss virágot, gyertyát hoznál neki az elmélyüléshez, mert nála senki, de senki nincs mélyebben, de nem a halálban, fiam, hanem az életben. És nincs nála egy-ügyűbb ember se a földön, fiaskám, nincs, mert neki csak te vagy egyedül, te vagy az egyetlen ügye még a világon, csak te, aki itt marasztalja.

És bocsásd meg neki, hogy nem beszélt, nem mondta, hogy elege van, hanem egy este fulladozni kezdett egy falattól, s mivel a CT kimutatta a megfelelő agyi központ ideiglenes funkcionális hiányát, Júliád gyomorszondát kapott. Hogy többé ne tudja fenyegetni a családját azzal, hogy egy nap megfullad egy ártatlan falattól. Pedig elég lett volna azt mondania, hogy fulladozik a terhektől, hogy elvállal minden pluszmunkát, és elvállal minden nagy családi ünnepet is szívesen, de fél, mindig fél, hogy nem bír el vele, hogy csalódást okoz, leginkább magának, mert nézd. Nézd csak a nyakán a heget, a pajzsmirigyműtét nyomát, a gyors, a fáradhatatlan, a tökéletességre törekvő emberek jelét. Azokét, akik nem bírnak csalódni magukban, akik nem bírnak nevetni magukon, az élet hormonjainak jelét nézd a nyakán. És legalább te bocsásd meg neki, hogy mindig a tökéletest akarta, hogy nem szólt neked, mikor úgy érezte, fogytán az ereje, a hite van fogytán, hogy nem érdemes, ezért a mindennapi falatka kajáért nem érdemes. És akkor értelmesebb megfulladni egy falatka vacsorától, valamikor karácsony, a szent családi ünnep után nem sokkal, az utolsó közös, *ép* karácsony után, ami biztosan csalódás volt neki, mert nem mondta neki senki, senki a világon, egy gyakorlottabb anyja se, hogy bizony szürkülnek a karácsonyok maguktól, ahogy nőnek a gyerekek. Szürkülnek és rövidülnek az együtt töltött percek, mert ez az élet rendje. És lehet, hogy a te csodaasszonyod, aki képes volt néhány másodpercre felfüggeszteni a nyelőreflexet, aki így majdnem megfojtotta magát önkezűleg, vagyis agyának hihetetlen kontrolljával, talán arra is rájött, hogy az idő kerekével már nem tud elbánni. Mert emlékszem, mikor behoztad, hosszú, éppen hogy őszülni kezdő, fekete haja volt és magas, kislányos, csicsergő hangja. Mintha nem tudott volna melletted megöregedni, mintha melletted nem is lett volna szabad neki belekezdeni az öregedésbe, mert, mert nem tudom, miért, azt te tudod egyedül. De az biztos, hogy könnyebb lett volna neki minden, ha azt mondd, bármi is lesz, ha te bármilyen is leszel, melletted maradok. De nem mondtad, biztosan nem mondtad, te örökifjú Rómeó, nem. Nem, mert neked meg extraszisztoléid vannak, a szíved olykor erőteljesen összehúzódik, mert készülsz, vársz még valami extra élményt, extra orgazmust, extra lelki egyesülést tán, mielőtt az öregség bekopogna. Nem, te sajnos biztosan nem mondtad neki, hogy fátylat mindenre, hogy üsse már kő, csak legyen valami, menjen valahogy tovább az

élet. Csak legyen, legyen akárhogy ő teneked, kislányosan, ha úgy akarja, de ha megöregszik, akkor is, csak legyen teneked. Pedig kezdetben evett is a kedvéért, és fel is ismert, és rágott és nyelt, és egyszer se fulladozott. És ő mondta neked, hogy örökre melletted marad, mondta, de nem volt füled rá, mondta, ahogy tudta, mondta a te süket fülednek, lelkednek. Mondta azzal (?), ahogy tudta, ahogy merete, mert szűz volt még, a lelke szűz, hát mondta, azzal, hogy megkeményítette, Istenem, merevvé tette a saját ízületeit, hogy hajlíthatatlanná tette a térdét, bokáját, csípőjét, karját és ujjait. Míg te az utolsó extrára vársz odakint a szíved szerint, addig ő hullamerevvé tette magát, te buta vén, örökifjúságot remélő Rómeó. Koporsóba dőlt fa lett közben itt a te Júliádból, aki hiába várta a te hűség-esküdet, hát ő tett előbb esküt te read. Esküt, beszédeset, a gyerekeknek is nyilvánvalót.

Hát ne mondd a szomszédnak, ha kérdezi, miért jössz, hogy ember-ségből jössz, szájalomból és könyörületből jössz, mert ha megérted, mi a te részed abban, ami kettőtökből lett vagy nem lett, akkor neked nem lesz szükséged könyörületre, fiam. Vagy azt hiszed, lehet? Lehet tudni és nem tudni egyszerre? Lehet, hogy azt hiszed, lehet még legyinteni, hogy ó, ez nem más, mint egy fura és ritka autoimmun betegség. De hát Juli mindig is különc volt, belefér a profiljába ez a hullamerevség. Ez a kislányos dac? Ez a mozdulatlan *toporzékolás*? Így gondolod, fiam? Így, hogy nem akarod látni, amit látsz, és amit végül muszájból mégis megláttál, arra azt mondod, nem is láttál semmit? Azt hiszed, szabad, szabad nem beleharapni az almába, amit az asszony szakított neked, s csak aztán magának. Ahogy eddig is úgy tett minden gyümölcscsel, s ezután is így tenne hűségesen. Mert nem jó az embernek egyedül lenni, fiam, s ő tudta ezt, tudta fiatalon is, mikor könnyebb, és tudta akkor is, mikor megrémült egy pillanatra, mert látta, hogy öregség és esetleg szegénység vár rá, és annyi minden más is, csak te nem. Te, aki engedélyt adhattál volna neki, hogy öregedjen bátran, hogy szegényedjen bátran, ha az van a sorsába írva, te akkor is mellette leszel.

És hagyd abba a panaszkodást, azt, hogy veled mindig történik valami rossz, de ügyesen kicselezed mindig. Én nem az anyád vagyok, és te már nem vagy serdülő ifjú. És azért se panaszkodj, mert nézd csak, él Júliád, él, és neked jön el minden éjszaka, míg fekszik moccanatlan, és piheg a láztól, amit neked kreál kínjában. De te panaszkodsز folyton, holott ő az, akinek hónapok óta nem volt étel a szájában, ő az, aki italt se ízlelt, aki ízek nélkül él teérted, és be kell érnie néhány semleges szaggal. De te mondod és mondod, sirámokkal vagy mindig tele, hogy most meg egy régi porcdarabkád bukkant elő a térdedben, és szúr kegyetlenül, hogy járni is alig tudsz tőle. És akkor itt az ideje, fiam, hogy szelektálj, hogy lemondj néhány útról, és kénytelen-kelletlen csak egyre lépj. Ami tőlem vezethet Júliához is, már ha a tied. De *most* ne hallgass rám, fiam, a szégyen be-

szél belőlem, a szégyen, hogy bölcsnek gondoltam magam, s mégis azt vigasztalom, akinek szüksége vigaszra nincsen. Vagy mégis, mégis akarsz a tudást, a borzasztót, a segítő, a felemelőt mégis? Hogy vannak már felfekvései, holott idáig nem voltak, hogy vannak már sebek a sarkán és keresztcsontján, ott, ahol a legvékonyabb a hús, ahol a bőr közvetlenül a csontokkal érintkezik. De ne félj, ha el is indult az úton, ha testét feloldásra szánja is már, azért olykor visszafordul mégis. Mert begyógyulnak a sebei újra és újra, meggyógyul mind egy idő után, bár nyomuk marad a bőrén örökre. Ki tudja? Tán még most se bízik magában, és pecsétet akar tőled a túlvilágra, a hűség pecsétjét, hozzád való hűsége bizonyítékát a bőrén, hogy egyszer volt, volt egyszer egy lány, aki neked volt egyedül.

Lásd, visszafordul mégis mindig, de hagyj engem. Ugyan honnan is tudnám, hogy *neked* mit kellene most mondanod vagy tenned. Nagy ég, ugyan minek is engedtem a te kék, gyermekien tiszta, s ezért nyíltsággal, naivsággal kecsegtető szemednek. De várj fiam, te tudni fogod, te igen, hogy mit is kell, kell-e bármit is, de csak akkor, ha bizonyosan tudod, hogy ő melléje rendelt az a magasságos. Már ha lesz elég vér a pucádban, hogy legalább egyszer ebben a bűdös életben úgy istenigazából elkötelezd magad, legalább egy pillanatra, míg Júlia búcsút vesz tőled, vagy úgy nem dönt, hogy marad. Veled marad még.

S akkor a porcdarabka is visszamenne a helyére, hisz évtizedekig nem okozott gondot, s ha visszamegy, ezután se fog szűnni, lábon szűnni téged. És újra futhatsz szabadon, ahova csak akarsz, mert Júlia vár téged, vagy itt. Vagy odafönt.

Vagy úgy gondolod, túl sokat kérek tőled, hogy túl nagy ár ez a könnyedségedért, a földi futásod, és majdani halálod könnyedségéért cserébe? Akkor Isten legyen irgalmas hozzánk, de külön-külön, mert én teveled semmilyen Istenen nem közösködöm. Az embernek való.

TÉLFFY ÁRMIN

Egy perzsa nő szerelme

Vers, amelyben a hírnök elmondja, hogy egyetlen perzsa nő szépsége veszélyesebb Dáriusz egész seregénél. Mert halott nyelveken beszél, amiket senki sem ért, mégis a végső jelentés ígéretét zengi. Minden szava és hallgatása a végtelen terek csendjébe merít, ringó némaságba, olyan mélybe merülő bűvárrá avat, aki a prédákra váró, hemzsegő cápák közt keresi az évezredek óta nem talált kincset. Miközben a vad perzsa szemekben ott bujkál a földi menny ígérete, képzeletem kiszínezi a pokol kifestőkönyvét. Alig sejlik a szűznemző sötétben, a lét bordélyában, ahol érzékeny ördögökön élcelődnek durva angyalok. Éjsötét lift száll a sajgó és érthetetlen emeletek között, ahol egyetlen érintése eltéríti a jövőt és a múltat. Határvidék, itt nincsenek szavak, se mondatok, csak egy kóbor lélek vándorol a test felperzszelt tájain át a mágikus perzsa éj tisztító tüzei felé.

Búcsú a Kínai negyedben

Szerettelek, mert alvó csodabogarakat vertél fel bennem. Az lettem, aki mindig hívna, hogy végül sokat mondóan hallgasson. Szememben az örök éj, de ne ijedj meg, baby, holnap se leszek más! Bárcsak elmondhatnám a leírhatatlant, hogy mivé tettek a határon álló olcsó hotelszobák! Az hittem, együtt kitörünk majd a Kínai negyedből, még ha látszólag kiúttalan utakon tévelygünk is az orgyilkos tavaszban, mely viszlátba csomagolja a téli búcsú összes részletét. Semmiért egészen, bár nem akartalak

belekeverni se végbe, se végtelenbe. Én csak örökre veled
maradtam volna, akkor is, amikor már nem leszek rettegett
alvilági arc,
aki körül vágytól részegen repkednek az éjszakai pillangók,
miközben megigazítja vonásai méltóságteljes maszkját,
köpenyébe burkolózik, és megfontolt léptekkel áll odébb
az utolsó emlékfoszlányt is elfújó noirbiztos szélben.

Szerelem covid idején

Tonnás pelyhekkkel játszik a feledés.
Szorgalmas semmittevés, ahogy húsunkban
bújkálnak a csontok, s bennünk a vágy,
hogy együtt törjünk darabokra
az öröklét szirénhívású zátonyán.
Hogy kétszemélyes álmunkban elsüllyesszük
az öregségszagú ifjúság szigetét, s míg kéjesen
nyaldosnak borszínű hullámok, monokróm vágyaink
szerelmünk színes vásznára fessük. Készülj,
kedvesem, ha üzen a még másfelé menekülő idő,
ne kelljen leszámolni már senkivel és semmivel!
Olyan egyértelmű legyen az indulás, mint pokróc alatti
vad szeretkezés egy nővel, akivel bár örökre
elválunk a jövőtlen tavaszban, mégis világra hoz,
mint egyetlen, már nem remélt, gyermekét!

KOZMA VINCE

A pince

Norbert szerette volna, hogy a fia lássa a nagyapja pincéjét, de nem találta az odavezető utat. Azt hitte, az ilyesmire örökre emlékszik az ember.

Perzselt a nap, árnyék sehol. A fiúcska még elvult, a homokozóvödrébe gyűjtögette a kavicsokat, bár valószínűleg nem fogta az eseményeket. A nején azonban már látta a türelmetlenség jeleit. Még ha a napszemüveg ki is takarta a fél arcát, a férfi ismerte az apró grimaszait és fintorait annyira, hogy tudja, a nő már megbánta, hogy teret adott a családi kirándulásnak álcázott vezeklő zarándoklatnak. A nő megtanulta, ha az apósáról van szó, jobb, ha nem szól bele, és Norbertre hagyja. Vagy talán büntudata volt, hogy az egész balatonozás alatt csak strandoltak, annak ellenére, hogy Norbert minden nap felvetette egy városnézés, egy rövid erdei séta, esetleg egy biciklizés ötletét, amit rendre leszavazott, mert a gyerek úgyis unná, és most azzal akarta kiengesztelni, hogy a hazafelé tartó úton megengedte ezt a kitérőt Köveskál felé. Bárhogyan is gondolkodott, Norbert kedves gesztusnak tartotta tőle.

A kocsit a hegy lábánál hagyták, csak úgy, az út szélén. Az a vacak Fordjuk olykor még egy-egy magyaros kátyúval is nyögvenyelősen birkózott meg, a szőlőst megmászni, a jobb esetben murvás, azonban többnyire közönséges földutakon lavírozni Norbert esélytelennek tartotta vele. Annak idején apja terepjáróval kaptatott fel a pincéhez, amelyet különkdő hajlamainak köszönhetően a lehető legmagasabb pontra, az erdőhatár szélére építtetett.

A kérdésre, messze van-e még, Norbert nem lett volna képes válaszolni, de szerencsére nem tették fel neki. Gyerekfejjel körülbelül négy szakaszra osztotta magában a felfelé vezető utat. Először egy murvás, viszonylag lankásabb részen kellett kiigazodniuk. A legtöbb pince, illetve a pincékből kialakított nyaraló ebben a tengerszinthez legközelebbi sávban sorakozott. Egy kanyart vagy egy kereszteződést keresett, amit az különböztetett meg a többitől, hogy egy mandulafa nőtt a közelében. Emléke nem volt róla, hogy valaha ettek volna a terméséből, következésképpen lehet, már akkor, húsz évvel ezelőtt is halott volt, vagy legalábbis haldoklott, mostanra pedig kivágták, és ezért nem találta. A kétségeit viszont inkább megtartotta magának, és magabiztosságot mímelve mindig a legmeredekebb ösvényt választotta.

Gyerekként Norbert a Fekete-hegyet azonosította a Balaton élményével. Míg apja a szőlőt metszette, a gatz és a füvet kaszálta, vagy festett, ő teljesen ellenőrizetlenül, tökéletesen magára hagyva bolyongott az

erdőben. Ha a nejeének ezt elmondaná, felelőtlenségnek tartaná a szülei részéről, és bár úgy gondolta, felnőtt fejjel ő maga is némiképp ezen a véleményen van, ezt soha nem ismerné el. Jó volt szabadnak lenni – persze az ilyesmiket az ember mindig csak utólag ismeri fel. Norbert anyja már nem találta fel ilyen jól magát a hegyen, amíg férje alkotott. A pokrócon napozást hamar elunta, és a Nők Lapjában is gyorsan végzett a kereszt-rejtvénnyel, így rendszerint inkább gyalogszer lementek Köveskálba, onnan meg busszal Révfülöpre, hogy megmártózzanak. Egyszer az anyja a tapolcai cigányoknál vásárolt két egészen használható pár görkorcsolyát kettejüknek, és a gyerek Norbertet a Balatonhenye és Köveskál közötti magányos úton taníttatta. Persze ez inkább ősszel történhetett, amikor a strandolás helyett más szórakozást kellett az anyjának keresnie. Ezen alkalmakkor, amikor a görkorcsolyákkal másztak lefelé a hegyről, kótársztak a porban a mandulafa körül, hátha akad valami ropogtatni való az útra, de semmi, pedig nem tűnt úgy, hogy bármelyik házhoz tartozna, hogy valaki gondját viselné, és rendszeresen leszüretelné. De őszintén, látta ő azt a fát bármikor is zöldellni? És azokat a görkorcsolyákat nem inkább Devecserben vették?

Ha jó helyen jártak, ha nem, a környék a Norbert által második szakznak nevezett vidékre kezdett hasonlítani. A házak megritkultak, a csapások itt már leszűkültek, egy autó is alig fért el rajtuk, szerencsésebb esetben por lepte őket, rosszabban vádliig érő fű. Ez az utóbbi azt jelentette, az adott útszakaszt ritkán használják, ha egyáltalán: nincs gumi, ami kikoptatná a növényzetet. Aztán arra gondolt, ez talán egy nyom lehet. Apja pincéje ugyanis magányosan állt a legmagasabban fekvő telken, és mivel az utóbbi években a családból senki nem járt fent, logikusnak tűnt, hogy a legelhanyagoltabb, legjáratlanabb hatást keltő ösvényeket válassza.

Az izzadság Norbert homlokáról a szemüvegére potyogott, a só marta a száját, a nap égette a tarkóját, de mindezekről nem akart tudomást venni. Ha megteszi, akkor a neje és a fia hogyléte hirtelen aggasztani kezdte volna, azt pedig nem akarta, hogy félúton futamodjanak meg. A gyerek ismerje csak meg a családjá múltját. Lássa a küszöbön, a betonban az apja nevét kavicsokból kirakva. Igen, Norbert arra gondolt, micsoda élmény lesz neki, amikor a saját fia, a kis Norbi meglátja és megérinti a húsz évvel ezelőtti Norbika, mostani édesapja keze művének nyomát. Már önmagában az felfoghatatlan volt Norbert számára, hogy a gyereke szandálból kikandikáló lábujjaira ugyanaz a por ragad, mint ami az övéire tapadt annak idején. El merte vajon képzelni akkor, az anyja mellett sétálva, hogy egyszer a saját fiával fogja ugyanezeket az utakat járni?

Izgalmas volt az építkezés időszaka. Akkoriban tavasszal és ősszel is lejárt a Balatonhoz a család, ami nem volt egy rövid menet, mert Fehérvár és Veszprém között még nem készült el a kétsávos, ahol ma már száz tízzel

lehet repeszteni. Az apja útközben mindig a *Blue Valentine* című lemezt pörgette Tom Waitstől, amiből Norbikaként nem sokat értett, de a bácsi dohánytól rekedtes hangú bűgása neki is tetszett. Hogy miért pont erre a részletre emlékezett ilyen élesen, maga sem értette, de a kékes-zöldes háttér előtt ücsörgő, magába roskadt alak az album borítójáról valamiért beleégett a memóriájába.

Természetesen a ház rendelkezett az elengedhetetlen borospincével is, de alapvetően inkább nyaralónak készült. Elsősorban nem is nekik, hanem apja művész ismerőseinek, amolyan alkotóház-féleségnek, és tervezték, hogy néhány fős alkotótáborokat is szerveznének. Mert itt festeni való aztán akadt bőven! Az erdő, a fák között a krátertavak, a szőlősorok, a diófák, a Káli-medence a legelőivel, szántóival, mandulaligeteivel, és tiszta időben a Hegyestű mellett maga a Balaton egy kis szeletkéje, éjszákanként a déli part fényei. A levegő nehéz és bódító a füvek és fák kipárolgásától, a tücsökciripelés pedig állandó – Norbert maga dobozszámra gyűjtögette őket. A természetet nem lehetett arról meggyőzni, hogy a telek már nem az övé, a vaddisznók minden este lejártak túrni a ház mögé, a pelék meg előszeretettel bújtak meg télen a tető lambériája mögött. Egyszerűen inspiráló volt ez a hely, na. Vadregényes. Norbert szerette volna, hogy a fia is átélje ugyanazt, amit ő élt át.

Eltökéltsége ellenére Norbert nem szabadkozott, amikor a neje egy rövidke pihenőt kért. Megitatta a kis Norbit, az arcát és a vállát bekente naptejjel. Norbert hitetlenkedve nézte a flakonon az ötvenes számot, mert eszébe jutott, annak idején még a harmincfaktoros krémeket is egzotikumnak tartotta. Azóta persze, könnyen lehet, már a nap is másként süt.

Norbert is megpróbálkozott a festéssel. Az elején inkább csak azért, hogy az apja és Diszelben élő grafikus keresztapja büszkeségét kiérdekelje, meg mert szeretett arról ábrándozni, hogy kiállítás tart, megindító megnyitóbeszédet mond a művészet szépségeiről, az emberek figyelnek rá és szeretik, aztán később ez a lelkesedés átalakult őszinte szenvedélyé, hiúsága pedig a mesterség iránti alázattá. Aztán valahol az egyetem környékén félresiklottak a dolgok. Az eredetileg csak B tervként vállalt polgári foglalkozása rátelepedett az életére, meg jöttek a fontosabb dolgok, ő meg elfáradt, szóval csak a szokásos. De nem bánta. Így egyszerűbb élni. Ennek ellenére ezt soha nem merte bevallani az apjának. Amikor az öreg megkérdezte, festeget-e még, azt mondta, igen, amikor éppen jut rá ideje – és ez akár igaz is lehetett. Az apja ilyenkor mindig elmosolyodott. Nem nagyon, csak egy kicsit. Talán a remény fészkelhette be magát a szája szegletébe, hogy na, talán majd a fiának összejön, ha ő maga már évek óta nem is fogott ecsetet – a pincénél meg ki tudja, mikor járt utoljára. Norbert nem ellenkezett, de azon kapta magát, hasonló pillantásokkal szemléli a saját fiacskáját.

Talán majd a kis Norbi! Az óvónő is dicséri, milyen ügyesen fogja a ceruzát, és a kifestőkönyvben vonalon belül marad. Persze nem erőszak. Csak ha szeretné. Amíg bele nem bolondul az emberi anatómia tanulmányozásába, meg amíg bírja idegekkel hallgatni, hogy az arányokat megint elrontotta, a megfelelő árnyékolás nélkül meg halott, merev minden, amit rajzol. Természetesen egyszer sikerülni fog, csak gyakoroljon sokat.

Néha kellemesen fújdogált a szél, a nő szoknyáját combig fellibbentve. Norbert elmélázott, mennyire emlékeztetik felesége lábai az anyja lábaira, de nem volt képes tovább szőni a gondolatot, mert az enyhe szellő ellenére a forróság egyre jobban elnehezítette a fejét. Nem ismerte be, de a tájat már egyáltalán nem tudta élvezni, pedig a szikrázó, messzi vízen a vitorláshajók apró fehér pöttyeit is ki lehetett venni. Az irodai munka mellett teste elszokott már az efféle megerőltetésektől, a kimerültség és a hő a füre, a gazra szegezte a tekintetét. Lassan haladtak, vánszorogtak, a meredek úton emberfeletti erőt kívánt egyik lábukat a másik elé rakosgatni, egyáltalán megállni, nem kicsúszni a lötyögős szandálokból és a lábujjközös papucsokból.

Talán ez volna az utolsó előtti szakasz? Az egy meredek, hosszú kaptató volt egy árokban. A terepjáró ablakait mindkét oldalról ágak karistolták, az egész család lélegzet-visszafojtva figyelte, amint az apja centiről centire manőverezett a kerékvágásokban, hogy a kocsi fenn ne akadjon a bakháton. Ez lett volna az az út? A meredekség stimmelt, a bokrok és a fák két oldalról megvoltak, de emlékeiben a föld teljesen kopasz volt ezen a szakaszon – persze azóta megfogyanhatott rajta a fű, hiszen miért pont ez a múltbéli fragmentum maradt volna változatlanul?

Norbert tagadta maga előtt is, hogy már cseppet sem élvezte a túrát. Amikor vissza-visszagondolt a gyerekkorára meg az apjára, minden következetesnek, rendezettnek, biztonságosnak hatott, még ha konkrét időrendi sorrendet nem is tudott volna felállítani az események között, most meg, hogy tényleges kísérletet tett az emlékei bebarangolására, egy kusza, átláthatatlan, különös mód fojtogató és lehangoló útvesztőben találta magát. A kellemesnek ígérkező megemlékezésből apránként hullagyalázás lett, a melankolikus nosztalgizálás helyett ürességet és szomorúságot érzett. Hiba volt idejönni, de most már csak azért is megkeresi a pincét. Nem tudta, kinek vagy mit akar ezzel bizonyítani, de valamiért szüksége volt rá, hogy újra láthassa az apja házat, a terméskő falakat, a piros cserepeket, a homlokzaton az oroszlanos domborművet, amelyet a keresztapja öntött neki születésnapjára, meg a diófát, alatta a paddal. Talán valamit le akart zárni, amit valójában nem is lehet, vagy nem is kell.

A fiúcska nyöszörgött. A nő leguggolt hozzá, vigasztalgatta, mindjárt megérkeznek, aztán Norbert felé fordult, és bár a napszemüveg eltakarta a tekintetét, a férfi inkább hátat fordított neki. Most mondja meg neki, hogy még a műholdas térképfelvételeken sem találta a házat? Egy-két

pince *mintha* az apjáéra hasonlított volna, de végtére soha nem látta felülről az épületet, így lehetetlenség volt biztosat mondani. Különben ezek a modern, digitális térképek a kacskaringós, a természet meg a szokás szülte és formálta ösvényekre teljesen használhatatlanok lettek volna, még ha ki is szúrja a pincét. Majd az ösztönei megmutatják a helyes utat! Na persze... Aztán lehet, a műholdas felvételnek mégiscsak igaza volt, és a pince egyszerűen már *nincs*. Beborította valami futónövény, szétlopták, leamortizálta az időjárás és a vadvilág. Vagy a pince mégiscsak megvolt valahol, csak az ő emlékei hézagosak, és rossz hegyoldalon kereste?

Apa, hol vagy?

Norbert a hátára vette a fiát, úgy araszoltak tovább.

Mellesleg: mi volt a terve ezzel a kis túrával? Kulcsa nem volt a házhoz, hogy bent is körbenézzenek, rábukkanjanak apja egyik eldugott remekművére, vagy egy húsz éve érlelődő palack borocskára. Nem dobhatta le a nejét a dohos, atkás heverőre, hogy a szüleihez hasonlóan hemperегjenek, míg Norbi a tőkék között tücsköket meg szöcskéket gyűjtöget. Ecset, festék, vászon, semmi nem volt nála, hogy utoljára megörökíthesse magának a tájat – bár annyi év kihagyás után kétségei voltak, hogy ha felszereléssel érkezik is, képes lett volna-e rá. Annyi lett volna a kimondatlan szándéka, hogy pár percre némán álldogálhasson és hümmögghessen az apja házánál, mint a múzeumban valami ősi relikvia előtt egy talán soha nem is létező korból? Vissza akart térni oda, ahova nem lehet, és ahonnan a jövő még lehetőségek ígéretének tűnt? Ezért kínozt a gyereket meg a nejét?

Maga az apja is egy idő után elengedte a pincét. A gyorsforgalmi felépült, az útidő tűrhetőre rövidült, de az üzemanyagárak ezzel arányosan megemelkedtek. Az anyja inkább az a strandolós típus volt, mint a neje. Egyszer ráunt a hegyre és az örökös kutyagolásra, és ha balatonozni akart, inkább bérelt egy apartmant egy hétre Zánkán vagy Lellén. Norbert meg egyszerűen elért a kamaszkorba, és minden porcikája tiltakozott az ellen, hogy napokra összezárkózzon a szüleivel. A keresztapja egyszer felhívta az apját, elkészült annak a festménynek a restaurálásával, amelyet egy bolhapiacon találtak (a teheneket terelő paraszt fölött ragyogó sarlót és kalapácsot a napra cserélte), jöjjön, nézze meg, főzött töltött káposztát is; az apjának közbejött valami, nem utazott le a képért, azonban másnap hívták, a grafikus reggel nem kelt fel a karosszékéből, ott aludt el a cserépkályha mellett, amelyre a töltött káposztát tette, hogy melegen tartsa, amíg meg nem érkezik. A keresztapja halálát követően apjának nem maradt kapcsolata és ismerőse a környéken, akivel az álmait szőhette volna tovább. Vágyait kioltotta a kezdeti lelkesedés után maradt teljes érdektelenség, ereje meg nem volt, hogy újra felszítsa őket, lévén neki is megvolt a maga B terve, amely pióca-ként tekeredett a hétköznapijaira. Meg hát öreg is volt már, és biztosan megunt a Tom Waits-albumot is.

A neje benedvesített törülközővel hűsítette a tarkóját, a fiát az izzadság ragasztóként tapasztotta Norbert hátához. A fiút nem zavarta a csimpaszkodás során termelődő hő, de Norbert kezdett megbolondulni a melegtől, attól, hogy a saját meg a gyereke súlyát is cipelnie kell, és hogy a kis karcsókák egyre fullasztóbban tekeredtek a nyaka köré. A vödröske meg zörgött és csörömpölt, ritmusosan neki-nekivágódott a mellkasának. De a gyereknek látnia *kell* a családi örökséget!

A meredély egy kisebb fennsíkba torkollott. Jobbra-balra fák, nem messze elől az út bevitt az erdőbe, mögöttük meg a Káli-medence panorámája terpeszkedett a Balatonig. Norbertnek ismerős lett ez a környezet. A tájat is, mintha, igen, ebből a szögből, ilyen magasságból szemlélte volna annak idején. És az a bokor ott mellettük, talán nem ott tanulmányozott óráig egy darázspókot a ceruzájával és a jegyzetfüzetével a kezében? Az út végére értek, a pince mégsem látszódott sehol. Régebben balra, a fák között egy csapás vezetett a házhoz, de ennek most Norbert a nyomát sem látta. Azt az ötven-százméteres szakaszt csak az apja terepjárója róttá, így nem kizárt, hogy azóta a természet teljesen visszafoglalta; a fák között a hasadék, az ösvény a réten behegedt, és immár végérvényesen eltűnt.

Norbert letette a fiát. Ha csak úgy nekivágna a derékig érő dzsumbujnak, aztán az ágak áthatolhatatlannak tűnő szövvényén átverekedné magát a túloldalra? A nő megsejtette a szándékát, és közbeszólt, nem.

– Nincs kedvem kullancsokat szedegetni a gyerekből.

Persze, lehet, emlékei megint csúfot űznek belőle, és a túloldalon nincs is semmi. Talán csak egy újabb ösvény, ami ki tudja, hova vezet? De ha még ott is állna az apja pincéje, mit akarna rajta megmutatni a családjának? A lehullott cserepeket? A pelék által kikotort szigetelést? A gyomot, amely mostanra végérvényesen kiszorította az életet a szőlőtövekből? Azt szeretné, hogy a fia lássa, mindezen ott szerepel az apja neve, saját kezű aláírása apró kavicsokból? Azt akarta, hogy a fia és a felesége lássa az üres, korhadozó padot, ahol egy másik jelenben most festők és egyéb válogatott művészek borozgatnak, köztük ő maga is? Szerette volna őket elvezetni egy másik valóságba, ahol nincs elmúlás, és az anyja meg a neje főzőcskézik, míg a háromgenerációs férfi az erdőben lesi az őzeket?

– Nincsen semmi baj – mondta a nő.

Norbert nem tudta, mit gondoljon, de a nejeének igaza volt, indulniuk kellett. Délre haza akartak érní, hogy a délutáni alvást a gyerek már a saját ágyában tölthesse. Másnap meg újra iroda, nekik sem ártott volna, hogy kipihenjék a nyaralást. Elfordultak a fáktól, amelyek ki tudja, mit rejthettek, és megkezdték a leereszkedést a hegyről.

Sajnálom, apa. Annyira sajnálom...

CSORBA BÉLA

Dilettánsok

„Néztél te már farkasszemet fajfenntartó gerjedelmét éppen csúcsra járató kilencvenkilós bakkecskével?”

„Miért, tán te már néztél?” – üvöltötte torzonborz (vagy inkább torzan bronz?) szakálla mélyéről a színész.

„Látod azt a feketét, hasán azzal a furcsa alakú, fehér folttal?”

„Látom, de ez nem bak, ez csak egy elhízott togenburgi nőtény.”

„No, ez a nőtény már három bakot kipróbált, egyszer éjszakára is ott-hagytam egy nyugdíjas kereskedőnél, öregségére kecsketartásra fanyalodott, de két bakja is csődöt mondott, nincs eredmény. Aztán ahogy beköszöntött az ős, és egy kissé hűvösebbre fordult az idő, megint csak üvöltözni kezdett, rázta a farkát, a rekedtségig mekegte magát, ha azt az artikulálatlan hangot, amikor egy kecske társat keres, egyáltalán mekegésnek lehet nevezni. Hát üzentem Boynak, a zenésznek, de hisz ismered, hogy vezesse el a Gergőt. Ez a Gergő fájának és nemének egyaránt ritka példánya. Rőtes barna, feketésbe hajló, végigfutó csíkkal a gircsáján, legalább nyolcvan-, ha nem kilencvenkilós, két impozáns majd félméteres szarvval a fején. Állítólag egy időben házörzőnek is őt alkalmazták, de amióta a szarvaival benyúlt a gazdasszony papucsá alá és felborította, azóta vastag láncra verve raboskodik a gazdasági udvaron, mint hajdan Török Bálint a sztambuli Héttoronyban. Szóval elvezette a Gergőt, langyos őszi késő délután volt, összeeresztettük a kecskéket, mi meg elővettük a mirabolánpálinkát, és az udvar szélén heverő fatuskókra telepedve figyeltük és kommentáltuk a kibontakozó szerelmi előjátékot. Gergő orrcimpáinak szapora járása jelezte, hogy tisztában van nemes feladatával, azonnal a feketéhez robogott, körülszimatolta, az meg még sebesebb tempóra fogta bolyhos farkincája egyébként is megállás nélküli forgatását. Egészen addig, amíg csak a bak lőtávolon belülre nem ért: amikor ráugrott volna, azonnal lecsapta a farkát, és kicsusszant Gergő ölelő körmei közül, majd pár lépésnyire kezdődött az egész előről. Micsoda selyma! Így ment ez vagy másfél óra hosszáig, a kecskebak egyre frusztráltabb és idegesebb lett, dühösen rágni kezdte a szakállát, közben kezdtek hosszabbra nyúlni az árnyékok, hűvösödött, no meg elfogyott a mirabolán is.

– Tegyük még egy kísérletet! Keresek dunsztspárgát. Boy már az ötlettől a hasát fogta, de azért megcsináltuk. A spárga egyik végét hozzákötöttem a kecském farkához, másik végét erősen a jobb kezemre tekertem, majd bal kézzel megragadtam az állat nyakszíját, Boy meg kellő kímélettel rávezette Gergőt a fekete Zsókára, mert hogy ez volt a neve, majd el

is felejtettem. Az én dolgom már csak az volt, hogy kellő pillanatban a dunsztspárgával felrántsam a farkát. De hát, tudod, Lajos, régi filozófiai igazság, hogy az elmélet csupán száraz kóró az életvalóság zöldellő lombjához képest! Ez a csalárd állat most új taktikát eszelt ki! Abban a szent pillanatban, amikor Boy ráugratta Gergőt, egyet mindig előre ugrott, domós fejével jó nagyot taszítva rajtam – mert akkor már elé állva kíséreltem meg önfeláldozó élő akadályt képezni pánikszerű menekülése útjába. A jelenet megismétlődött négyszer-ötször, míg csak a tyúkol meg a kukoricahombár közti sarokba be nem szorítottak. Innen már nem tudtam hova visszavonulni. Boy újra rávezette Gergőt Zsókára, én a kellő pillanatban megrántottam a spárgát, a kecskebak a képembe nyomva nyálas, groteszk pofáját, kéjesen villogtatta téglalap alakú szemeit, én meg magamban azért rimámkodtam, nehogy csapkodni kezdjen borotvaéles szarvával, és átdöfje a nyakamat, vagy kiüsse a szememet. Boszorkányszombatok orgiáit ábrázoló tizenhatodik századi fametszetek épp ilyenek ábrázolják a ledér, méregkeverő ribancokkal viháncoló Sátánt, amilyennek én akkor Gergőt láttam a tyúkol meg a hombár között. De gida ebből a nászból sem lett.”

„Mert nem értetek hozzá, dilettánsok! Gyere, nézd meg egyszer az én kecskenyájamat! Fogadjunk, hogy az én kezem alatt már régen megsza-
porodott volna a Zsóka” – fűzte hozzá a színész, miután kellőképpen ki-
röhögte és kikrákogta magát. „Tudod mit, megveszem, ha nem kérsz érte
túl sokat!” Gyorsan egymás tenyerébe csaptunk, egy ideig még eltartott,
mire elszopogattuk az áldomást, majd az összekötözött kecskét bevágta
az autóba, és elporzott vele a telep felé.

Aztán elsuhant néhány esztendő. Valami táncháztalálkozó, gyöngyös-
bokréta vagy hasonló örömnünnep után egy sarki kiskocsmából zenész
ütötte meg a fülem, bent alkalmilag összeállt banda húzta, mellettük egy
bánsági muzsikus dudájával bele-belesikoltott az összhangzatba. Ahogy
elnéztem a szépen kidolgozott, feszülő fekete tömlőt, feltűnt rajta egy
jellegzetes alakú fehér folt.

„Hallod-e, ez az én Zsóka kecském!”

„Már hunnan lönné a tied? Van annak már vagy három éve, hogy vöt-
tem a Soltis Lajostul, neki nem köllött, mer mindig meddő maradt. Ne-
köm mög köllött dudának.”

HORVÁTH FLORENCIA¹

Tájban alvó

Álmomban fakó tájba lépek, itt indul el a titkos vándorlás.
Talpam alatt nem ropog a hó, cipőm nem süpped a sárba,
lábnyomom a porban nem marad ott. Az idő telik, apró
lépésekben haladok, siettetném, de siettetni csak valótlan
lehet. Testem mozgásaiból kitűnik a hajnal, az utolsó utáni
csend, az a titkos fényszűrés. Úgy akarok menni, mintha
nem volna út, úgy akarok menni, mintha biztosan tudnám
a célirányt, mintha ismerném a végállomás jeleit.

Fogyni kezd bennem az álom, oszlani előttem a köd, a hófehér
táj most próbálja visszanyerni színeit. Még csak toporgok,
még csak alig lépek, szeretnék azonos idő alatt nagyobb távot
tenni, tudom, ezzel elveszíthetek mindent. Aztán megtalálom,
felveszem inkább a szükséges tempót, erekléimet, a füveket,
fákat magamhoz ölelem, hegyeim láncát nyakamba akasztom,
így rugaszkodok el, így startolok.

Lépéseim megkétszerezése, ugrásaim magasabbra emelése
örökös hajtóerőm, de talpamon gyökér, nem időzhetek egy
helyben sokáig, gyöngé talajba nem akarom engedni magam.
Addig kell bolyonganom itt, míg azt nem mondja bennem
a vers, ültessem el, azután felébredhetek végre.

Futottak még

Irigylem azokat, akik mindezt könnyen kezelik,
irigylem azokat, akik értelemszerűnek veszik.
Úgy ragadni meg, ahogyan a legegyszerűbb, úgy
használni, hogy ne legyen mögötte szégyen.
Irigylem a korán kelőket, a napirendben mozgókat,
az esti pihenőket, azokat, akik nyakán nincsen
láthatatlan égi fonál, azokat, akik körül nem zárul
össze a labirintus. Jó annak, aki képes az időt
hónapokban, években mérni, nekem bolygóíveim
vannak, egymással ellentétes irányba keringenek

¹ A szerző a művek megírásának idején a Petőfi Irodalmi Múzeum Móricz-ösztöndíjában részesült.

mind. Bejárhatatlan pályáíveim, kikerülhetetlen,
átugorhatatlan buktatóim elválasztják egymástól
a hét napjait. Azokat irigylem, akik mellé jutott
járda- és szegély, azokat irigylem, akik alatt biztonsági
háló van, akik képesek tanulni, dolgozni, akik
képesek pihenni és kirándulni, akik nem
redukálódtak gyors sétákra, nem redukálódtak
befejezhetetlen könyvekre. Éjszakáikat,
hétvégéiket, üres délutánjaikat irigylem,
de minden reggel kinevetem őket, én tudom,
mi a vers.

Szentencia-akarat

Eljátszom, hogy mindez én vagyok, játszom a megértést, a türelmet,
a teljes hitelesség súlyával bólogatok, adok igazat és bizonygatok.
A fáknak többé ne legyen ága, a virágok ne bontsák szirmukat, ha
mindennek így kell lennie, ahogyan jelenleg áll, ha semmit nem
mozdíthatok előre magamtól. Bennem lakik a tehetetlenség terhe,
állataim a jól tartott szégyenek, egem és földem bennem nem olvad
eggyé, hiába szeretném. Hát akad olyan mégiscsak, aki nem ide való,
hát tényleg kiköppenhet menetirányából a rend. Már elmondtam,
amit erről elmondani tudok, már kiszórtam magamból a felesleges
cseppeket, hiszen a vers, testem mocskai, mégis ki ismeri,
mi van bennem.

Persze, ismerem a felejtést, ismerem az időt és a változékonyságot
is, de a türelem több szívességet ne kérjen tőlem, a hegyek ne várják
elismerésemet, amiért nem törnek ki, amiért nem bocsátanak gyilkos
lávát mindenre, amit szeretek. Fogalmam sincs, mennyivel vagyok
tisztább, lehet, hogy folyamatosan koszolódom, pedig úgy írom,
mintha kezeimet foglyul ejtették volna a párkák, mintha szavaimon
múlna az élet fonala. Pedig itt, ahol bőszen helyeslek, ahol
végighallgatok mindent és ahol a leginkább ellenemre valónak
adok csípőből igazat, senki sem olvas, mindenki ír és
mindenki beszél.

Hiába írom, hiába kérdezem, nem marad más, csak betűk,
utána sár, nem marad más, csak arcom, kisimult nyugalommal,
búgó hangom, tiszta igenekkel, hallja akárki, lássa mindegyik.
De aki kezébe veszi, aki elolvassa egyszer, csak arra kérem,
értse meg.

HÚS ZOLTÁN: Nő fülbevalóval

HÚS ZOLTÁN: Zsófia

„Hús Zoltán festészete új és eredeti imagináció. S mint ilyen, képi paradoxonokat keresztez egymásba és keretez egybe.

Táblaképeket látunk ugyan, ámde ennek a piktúrának a képtéri illúziója – érzéki és szellemi koncentrációval, a mesteri kidolgozás pontosságával – nem valami személyesre nyílik-e mégis, valamire, ami messze túlmutat a színen? Alighanem az álomlátásból lehet ismerős nekünk a jelenéseknek ez a beavató kombinatorikája: ott tudnak felragyogni ily evidens módon a dolgok, mélyen a kép egészébe rejtve a titkos sugallatot.”

(Fogarassy Miklós)

„Tehát különféle alakzatok szerepelnek. A keretbe fogott Golden Beach-i óceántól a légiesített mellbimbóig. A kemény diótól – a törékeny tojáson át – az átröppenő szitakötőig. A kenyértől a sajt lyukáig. A csészétől a dohányzacskóig. A darázstól Krisztus töviséig. Mindezt felesleges felsorolnom. Többnyire aprólékosan kidolgozott, rögtön felismerhető tárgyak, motívumok, gyakorta meglepő összefüggésben, amelyből mégsem lesz szürrealizmus. Inkább valami újabb keletű, nevezném így: mágikus realizmus – a festészeti mágikus realizmus kissé megkopott irracionalitása és különféle hangulati effektusokra törekvő megvilágítása nélkül. Mert Hús Zoltán műveit valamiféle állandó, nem túl „megjátzott” fény fogja be. Persze, mindenhol van valami, ami félretekeredik, kicsúszik.”

(Balázs Attila)

„Hús Zoltán képei onnan túlról származnak, onnan valók, a művészet, a képzőművészet időtlen tartományából, ahol még az volt a cél, hogy a földi ne különbözzön az égitől, hogy a kép egy égi kép, egy égi látvány leképezése legyen, ezek a képek nem akarnak mást, mint ezt az ősi, égből kapott funkciójukat beteljesíteni, mert a kép, ha valódi, nem földi kép, ilyenformán azt lehetne mondani, hogy Hús Zoltán képei nem evilági képek...”

(Győrffy Ákos)

Írások Hús Zoltán alkotásairól (válogatott bibliográfia)

- Hurlburt, R.: The Egg and the Eye, Sun-Sentinel, Fort Lauderdale, 1994. január 27.
- Mallows, L.: Imperfections of Perfection, The Budapest Sun, 1998. február 28.
- Fogarassy Miklós írása Hús Zoltán festészetéről, Hús Zoltán katalógus, Budapest, 1997.
- Szerényi Gábor írása Hús Zoltán Sárga csendélet című festményéről, Antikvitás&Design kiadvány, Budapest, 1999.
- Balázs Attila: Mangós csendélet, Vigadó Galéria megnyitóbeszéd, (Hússal, fával), Világsarok non-stop, zEtna, 2002; Forrás 33. évf (2001) 2. sz, február.
- Szerényi Gábor írása Hús Zoltán Csendélet tojással című festményéről, Mesterecsetek kiállítás kiadványa, 2002.
- Csurka Gergely: Az úr nyer, Hungarikonok, Kárpáti-gyűjtemény, Budapest, 2010.
- Dr. Gesztesi Tamás: Hús Zoltán festőművész új Széchenyi-képe, Széchenyi Forum, Széchenyi Tisztelők lapja, 2013. július 09.
- Gyórfy Ákos: Hús Zoltán képei elé, SIGIL Galéria és Kávézó, Nagymaros, 2014.
- Zalán Tibor: Húsvéti haiku-gondolatok, Hús Zoltán stáció-képei előtt, 2012.
- Zalán Tibor: Holdfénytől megvakult kutya, Palatinus, Budapest, 2014.

HÚS ZOLTÁN: Csendélet gyöngysorral

SZÁMUNK SZERZŐI

Hegy Zoltán (1962, Budapest) író, publicista, a Sexepil együttes egykori énekese. Káptalantótiban él.

Kollár Dávid (1993, Budapest) szociológus. A PPKE-n doktorandusz.

Bojtor Iván (1954, Szombathely) a Veszprém melletti Kádártán él.

Rév Tamás (1982, Budapest) programozóként dolgozik szülővárosában.

Bartha György (1954, Újvidék) 1992-ben a Délvidékről költözött át Magyarországra. Legutóbbi Kötete: Epilógus, Kalamáris, 2021.

László Zsolt (1963, Székesfehérvár) szülővárosában él és dolgozik. Legutóbbi kötete: Függőhíd a semmiben, Vörösmarty Társaság, 2022.

Marton László Távolodó (1956, Budapest) író, zenei újságíró. Szomoron él. Legutóbbi kötetei: Alulnézet, Rézbong kiadó, 2019; Érintés II. (World Music: 2000–2020), Somos kiadó, 2021.

Jóna Dávid (1968, Budapest) legutóbbi kötete: Dééévid, aranyapám, Hungarovox, 2022.

Sebő József (1957, Ajka) a Padányi Bíró Márton Gimnázium tanára.

Bence Erika (1967, Bezdán) irodalomtörténész, egyetemi tanár az Újvidéki Egyetem BTK Magyar tanszékén.

Sztancsics Erzsébet (1944, Székesfehérvár)

Péntek Imre (1942, Lenti) babérkoszorú- és József Attila-díjas költő.

Fellinger Károly (1963, Pozsony) felvidéki magyar költő. Szlovákiában él.

Balajthy Ferenc (1946, Mór) Székesfehérváron él.

Szente B. Levente (1972, Szőrényváros) Székelykeresztúron él és dolgozik.

Lencsés Károly (1976, Nyíregyháza) legutóbbi kötete: A holt szerető, Hungarovox kiadó, 2020.

Juhász Zsuzsanna (1958, Sztálinváros) Budapesten él. Hát micsoda nő ez! című kötete 2021-ben jelent meg a szegedi AJ Téka kiadónál.

Télffy Ármin (1996, Budapest) a PPKE magyar–angol szakos hallgatója. Írásai az Irodalmi Szemlében, a Forrásban, a Práeben, a Pannon Tükörben, a Helikonban jelentek meg.

Kozma Vince (1990) Bicskén él, informatikusként dolgozik.

Csorba Béla (1950, Temerin) vajdasági magyar író, néprajzkutató, politikus. Az Új Symposion harmadik nemzedékének tagja.

Horváth Florencia (2002, Celldömölk) Budapesten egyetemista.

A Vár Ucca Műhely számait a következő üzletekben biztosan meg tudja vásárolni

Relay Café 1446 Aréna – **1148 Budapest**, Hungária körút 48.
Inmedio 2410 Óbuda Auchan – **1033 Budapest**, Szentendrei út 115.
Inmedio 2401 Bp Campona – **1223 Budapest**, Nagytétényi út 37-47.
Inmedio 2417 Bp Pólus Center – **1152 Budapest**, Szentmihályi út 131.
Inmedio 2103 Soroksár Auchan – **1239 Budapest**, Auchan Soroksár, Bevásárló utca
Inmedio 2441 Budaörs Tesco – **2040 Budaörs**, Kinizsi út 1.
Inmedio 2102 Budaörs Auchan – **2040 Budaörs**, Auchan, Sport utca 2.
Inmedio 2104 Törökbálint Auchan – **2045 Törökbálint**, Torbágy utca 1. B/420
Inmedio 2135 Budakalász Auchan – **2011 Budakalász**, Omszk Park 1.
Relay 1113 Érd Stop Shop – **2030 Érd**, Budai út 13.
Inmedio 2126 Solymár Auchan – **2083 Solymár**, Szent Flórián utca 2.
Inmedio 2101 Fót Auchan – **2151 Fót**, Fehérkő út 1.
Inmedio 2847 Dunakeszi -Fót Té – **2120 Dunakeszi**, Fóti út 120.
Inmedio 2150 Maglód Auchan – **2234 Maglód**, Eszterházy János utca 1.
Inmedio 2105 Sz.miklós Auchan – **2310 Szigetszentmiklós**, M0, Háros utca 120.
Relay 1101 Tatabánya MÁV – **2800 Tatabánya**, Győri út 1.
Inmedio 2506 Komárom Igmándi u – **2900 Komárom**, Igmándi út 11.
Inmedio 2112 Salgótarján – **3100 Salgótarján**, Erzsébet tér 5.
Inmedio 2305 Mezőkövesd – **3400 Mezőkövesd**, Mátyás király út 101.
Inmedio 2303 Miskolc Auchan ex – **3500 Miskolc**, Pesti út 9.
Inmedio 2327 Miskolc Auchan – **3527 Miskolc**, József Attila utca 87.
Inmedio 2707 Debrecen Malom... – **4027 Debrecen**, Füredi út 27.
Inmedio 2702 Debrecen Auchan – **4031 Debrecen**, Kishatár utca 7.
Inmedio 2715 Debrecen Tesco – **4031 Debrecen**, Kishegyesi út 1-11.
Inmedio 2706 Fehérgyarmat – **4900 Fehérgyarmat**, Kossuth tér 3-5.
Relay 1702 Szolnok MÁV – **5000 Szolnok**, Vasútállomás, Jubileum tér
Inmedio 2809 Szolnok Auchan – **5000 Szolnok**, Szandaszőlős, Felső Szandai rét
Inmedio 2920 Szolnok Volán Üzlet – **5000 Szolnok**, Ady Endre út 15.
Inmedio 2805 Orosháza Vásárcsarnok – **5900 Orosháza**, Könd utca 47-49.
Inmedio 2830 Orosháza Tesco – **5900 Orosháza**, Vásárhelyi út 23/a.
Inmedio 2220 Kecskemét Auchan – **6000 Kecskemét**, Dunaföldvári út 2.
Inmedio 2209 Csongrád Fő u – **6640 Csongrád**, Fő utca 2-4.
Inmedio 2202 Szeged Auchan – **6722 Szeged**, Zápor utca 4.
Inmedio 2508 Bonyhád – **7150 Bonyhád**, Szabadság tér 12.
Inmedio 2902 Kaposvár Pláza – **7400 Kaposvár**, Kaposvár Plaza, Berzsenyi utca
Inmedio 2504 Pécs Árkád – **7622 Pécs**, Árkád, Bajcsy-Zsilinszky utca
Inmedio 2109 Szfvár Auchan – **8000 Székesfehérvár**, Holland fasor 2.
Inmedio 2002 Pápa Kossuth u. 3 – **8500 Pápa**, Kossuth Lajos utca 30.
Inmedio 2915 Nagykanizsa TESCO – **8800 Nagykanizsa**, Tesco, Boszorkány utca 2.
Inmedio 2613 Győr Vásárcsarnok – **9001 Győr**, Herman Ottó utca 25.
Inmedio 2632 Győr Árkád – **9001 Győr**, Árkád, Budai út 1.
Inmedio 2602 Sopron – **9400 Sopron**, Széchenyi tér 13.
Inmedio 2608 Szombathely Szűrcs – **9700 Szombathely**, Szűrcsapó utca 4.
Inmedio 2612 Kőszeg Városház u – **9730 Kőszeg**, Városház utca 5.

Keresse lapunkat a Relay vagy az Inmedio üzleteiben!

valamint kapható az Írók boltjában (Budapest, Andrássy út 45.)
és Veszprém-ben az Utas és Holdvilág antikvárium-ban.